Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
EVGENIEGO TANCHEVA
przedstawiona w dniu 27 czerwca 2019 r.[1]

W sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18

A.K. (C-585/18)
przy udziale:
Krajowej Rady Sądownictwa
oraz
CP (C-624/18)
DO (C-625/18)
przeciwko
Sądowi Najwyższemu (C-624/18 i C-625/18)
przy udziale:
Prokuratora Generalnego zastępowanego przez Prokuraturę Krajową

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Sąd Najwyższy (Polska)]

Odesłanie prejudycjalne – Artykuł 267 TFUE – Praworządność – Artykuł 2 TUE – Artykuł 19 ust. 1 TUE – Zasada skutecznej ochrony sądowej – Zasada niezawisłości sędziowskiej – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej – Artykuły 47 i 51 – Przepisy krajowe ustanawiające Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego – Przepisy krajowe zmieniające sposób powoływania sędziów będących członkami Krajowej Rady Sądownictwa – Pierwszeństwo prawa Unii – Uprawnienie do odstąpienia od stosowania uregulowania krajowego sprzecznego z prawem Unii

1 Język oryginału: angielski.

I. Wprowadzenie

1. Niniejsze sprawy, podobnie jak kwestie będące przedmiotem mojej analizy w opiniach w sprawie Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18) i Komisja/Polska (Niezależność sądów powszechnych) (C-192/18) [2], wpisują się w kontekst reformy polskiego sądownictwa przeprowadzonej na mocy przepisów uchwalonych w 2017 r. [3], która była przedmiotem uzasadnionego wniosku Komisji zgodnie z art. 7 ust. 1 TUE dotyczącego praworządności w Polsce i spotkała się z falą międzynarodowej krytyki [4].

2. Niniejsze sprawy dotyczą środków prawnych, opartych częściowo na prawie Unii, wniesionych do Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego (Polska) przez sędziów, których objęły polskie przepisy obniżające wiek przechodzenia sędziów w stan spoczynku. Przepisy te zostały uznane przez Trybunał, w wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego (C-619/18) [5] za niezgodne ze zobowiązaniami, które ciążą na Polsce na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, ponieważ są one sprzeczne z zasadami nieusuwalności sędziów i niezawisłości sędziowskiej, które to zasady są chronione przez prawo Unii.

3. Jakkolwiek do rozpoznania tego rodzaju spraw na podstawie prawa tego państwa członkowskiego została wyznaczona nowo utworzona Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego, sąd odsyłający zwraca się z pytaniem, czy zgodnie z prawem Unii Izba Dyscyplinarna zapewnia wystarczające gwarancje niezależności, aby je rozpoznać. Wynika to z faktu, że grupa sędziów, którzy mogą zostać powołani do Izby Dyscyplinarnej przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (zwanego dalej „Prezydentem RP"), jest wyłaniana przez Krajową Radę Sądownictwa (zwaną dalej „KRS"), stanowiącą organ mający stać na straży niezależności sądów w Polsce. Jednakże niezależność KRS została z kolei podana w wątpliwość z uwagi na polskie przepisy zmieniające sposób powoływania sędziów będących członkami tego organu. Skład KRS jest obecnie określany głównie przez organy ustawodawcze i wykonawcze.

4. Istnieją również bardziej konkretne obawy dotyczące procedury naboru sędziów Izby Dyscyplinarnej przeprowadzanej przez KRS.

2 Poza niniejszymi sprawami do Trybunału wniesiono kilka innych spraw dotyczących reformy polskiego sądownictwa, obejmujących również odesłania prejudycjalne, z którymi wystąpiły Sąd Najwyższy (sprawy C-522/18, C-537/18, C-668/18), Naczelny Sąd Administracyjny (C-824/18) i polskie sądy niższej instancji (C-558/18, C-563/18 i C-623/18), a także dwie wniesione przez Komisję przeciwko Polsce skargi o uchybienie zobowiązaniom państwa członkowskiego (C-619/18 i C-192/18). W trosce o zachowanie klarowności pragnę wskazać, że zarzuty wysłuchane do dziś przez Trybunał w związku z reformą polskiego sądownictwa dotyczą następujących kwestii: 1) obniżenia wieku przejścia w stan spoczynku sędziów Sądu Najwyższego oraz przyznania Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej prawa do przedłużenia czynnego mandatu sędziów Sądu Najwyższego [zob. wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r. Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531); opinia rzecznika generalnego E. Tancheva (EU:C:2019:325)]; 2) domniemanej dyskryminacji ze względu na płeć w zakresie wieku przejścia w stan spoczynku sędziów sądów powszechnych, sędziów Sądu Najwyższego i prokuratorów, który został obniżony w sposób zróżnicowany dla kobiet i mężczyzn, oraz przyznania Ministrowi Sprawiedliwości prawa do przedłużenia czynnego mandatu sędziów sądów powszechnych [zob. opinia rzecznika generalnego E. Tancheva w sprawie Komisja/Polska (Niezależność sądów powszechnych) (C-192/18, EU:C:2019:529)], a także 3) systemu środków dyscyplinarnych dla sędziów (zob. opinia rzecznika generalnego E. Tancheva w sprawie Miasto Łowicz i in., C-558/18 i C-563/18, która zostanie przedstawiona w dniu 24 września 2019 r.).

3 COM(2017) 835 final z dnia 20 grudnia 2017 r. (zwany dalej „uzasadnionym wnioskiem Komisji"). W tym uzasadnionym wniosku Komisja przedstawiła zastrzeżenia w szczególności do następujących uregulowań: 1) ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1139, ze zmianami); 2) ustawy z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1452, ze zmianami); 3) ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5, ze zmianami); oraz 4) ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3, ze zmianami). To właśnie tych dwóch ostatnich ustaw dotyczą niniejsze sprawy.

4 Zobacz na przykład opinia Europejskiej Komisji na rzecz Demokracji przez Prawo (Komisji Weneckiej) nr 904/2017 z dnia 11 grudnia 2017 r. w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa i projektu ustawy o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym, zaproponowanych przez Prezydenta RP, oraz w sprawie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, CDL-AD(2017)031 (zwana dalej „opinią Komisji Weneckiej nr 904/2017"); Sprawozdanie specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. niezależności sędziów i prawników z wizyty w Polsce z dnia 5 kwietnia 2018 r., A/HRC/38/38/Add.1 (zwane dalej „sprawozdaniem w sprawie Polski z 2018 r."); Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR), Opinia końcowa OBWE/ODIHR dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw z dnia 5 maja 2017 r., JUD-POL/305/2017-Final (zwana dalej „opinią końcową OBWE w sprawie Polski z 2017 r.") i Opinia dotycząca niektórych przepisów projektu ustawy o Sądzie Najwyższym (na dzień 26 września 2017 r.) z dnia 13 listopada 2017 r., JUD-POL/315/2017.

5 EU:C:2019:531.

5. Kluczową kwestią do rozstrzygnięcia przez Trybunał w niniejszych sprawach jest zatem to, czy Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego spełnia wymogi niezależności zgodnie z prawem Unii, mając na względzie sposób, w jaki są powoływani członkowie KRS, oraz środki stosowane przy wyborze sędziów do Izby Dyscyplinarnej.

6. Jeżeli Trybunał uzna, że Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego nie spełnia tych wymagań, sąd odsyłający pragnie również ustalić, czy zgodnie z prawem Unii jest on uprawniony do odstąpienia od stosowania przepisów prawa państwa członkowskiego, które mogłyby zostać uznane za wyłączające właściwość sądu odsyłającego w postępowaniu głównym.

7. W związku z tym sąd odsyłający w istocie zwrócił się do Trybunału o rozwinięcie jego orzecznictwa dotyczącego ciążącego na państwach członkowskich na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE oraz art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych") obowiązku zapewnienia niezawisłości sędziowskiej w celu utrzymania poszanowania praworządności porządku prawnego Unii.

II. Ramy prawne

A. Prawo Unii

8. Artykuł 19 ust. 1 akapit drugi TUE stanowi:

„Państwa członkowskie ustanawiają środki niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii".

9. Artykuł 47 akapity pierwszy i drugi karty praw podstawowych stanowi:

„Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w niniejszym artykule.

Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy. […]".

B. Prawo polskie

1. Przepisy dotyczące obniżenia wieku przejścia w stan spoczynku sędziów Sądu Najwyższego

10. Artykuł 30 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2002 r., Nr 240, poz. 2052, z późniejszymi zmianami, zwanej dalej „ustawą o Sądzie Najwyższym z 2002 r.") określał, że sędzia Sądu Najwyższego przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 70. roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego. W takim przypadku, zgodnie z art. 30 § 5 tej ustawy, sędzia mógł automatycznie zajmować stanowisko do ukończenia 72. roku życia.

11. W dniu 20 grudnia 2017 r. Prezydent RP podpisał ustawę z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r. poz. 5, ze zmianami, zwaną dalej „ustawą o Sądzie Najwyższym z 2017 r."), która weszła w życie w dniu 3 kwietnia 2018 r.

12. Zgodnie z art. 37 §§ 1–4 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. sędziowie Sądu Najwyższego co do zasady przechodzą w stan spoczynku w wieku 65 lat, chyba że w określonym terminie złożą oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska i przedstawią zaświadczenie o dobrym stanie zdrowia, a Prezydent RP wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie przez nich stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Zgodnie z procedurą określoną w tych przepisach przed udzieleniem zgody Prezydent RP jest zobowiązany do zasięgnięcia opinii KRS. Zgodnie z art. 111 § 1 tej ustawy sędziowie Sądu Najwyższego, którzy do dnia 3 lipca 2018 r. ukończyli 65. rok życia, mieli przejść w stan spoczynku z dniem 4 lipca 2018 r., chyba że we wskazanym terminie przedłożyli wspomniane powyżej dokumenty, a Prezydent RP wyraził zgodę na dalsze zajmowanie przez nich stanowiska sędziego Sądu Najwyższego zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 37 rzeczonej ustawy.

2. Przepisy dotyczące Izby Dyscyplinarnej

13. W ustawie o Sądzie Najwyższym z 2017 r. utworzono między innymi nową izbę Sądu Najwyższego, a mianowicie Izbę Dyscyplinarną, która została powołana, zgodnie z art. 133 tej ustawy, od dnia 3 kwietnia 2018 r.

14. Artykuł 20 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. stanowi:

„W zakresie dotyczącym Izby Dyscyplinarnej oraz sędziów orzekających w Izbie Dyscyplinarnej uprawnienia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego określone w:

1) art. 14 § 1 pkt 1, 4 i 7, art. 31 § 1, art. 35 § 2, art. 36 § 6, art. 40 § 1 i 4 i art. 51 § 7 i 14 – wykonuje Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej;

2) art. 14 § 1 pkt 2 oraz art. 55 § 3 zdanie drugie – Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wykonuje w porozumieniu z Prezesem Sądu Najwyższego kierującym pracą Izby Dyscyplinarnej”.

15. Artykuł 27 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. stanowi:

„1. Do właściwości Izby Dyscyplinarnej należą sprawy:

1) dyscyplinarne;

   a) sędziów Sądu Najwyższego,

   […]

2) z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczące sędziów Sądu Najwyższego;

3) z zakresu przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku”.

16. Artykuł 29 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. stanowi:

„Do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa”.

17. Artykuł 79 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. stanowi:

„Sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczące sędziów Sądu Najwyższego oraz sprawy z zakresu przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku rozpoznaje

1) w pierwszej instancji – Sąd Najwyższy w składzie 1 sędziego Izby Dyscyplinarnej;

2) w drugiej instancji – Sąd Najwyższy w składzie 3 sędziów Izby Dyscyplinarnej".

18. Artykuł 131 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r., zmieniony przez art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 12 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r. poz. 847, zwanej dalej „pierwszą ustawą zmieniającą z dnia 12 kwietnia 2018 r.")[6], która weszła w życie w dniu 9 maja 2018 r., stanowi:

„Sędziowie zajmujący w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy stanowiska w innych izbach Sądu Najwyższego mogą zostać przeniesieni na stanowiska w Izbie Dyscyplinarnej. Do dnia obsadzenia po raz pierwszy wszystkich stanowisk sędziów Sądu Najwyższego w Izbie Dyscyplinarnej, sędzia zajmujący stanowisko w innej izbie Sądu Najwyższego składa wniosek o przeniesienie na stanowisko w Izbie Dyscyplinarnej do Krajowej Rady Sądownictwa, po uzyskaniu zgody Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej oraz izby, w której zajmuje stanowisko sędzia składający wniosek o przeniesienie. Do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Dyscyplinarnej, do dnia obsadzenia po raz pierwszy wszystkich stanowisk w tej izbie, powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa".

3. Przepisy dotyczące KRS

19. Zgodnie z art. 186 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (zwanej dalej „Konstytucją RP"):

„Krajowa Rada Sądownictwa stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów".

20. Artykuł 187 Konstytucji RP stanowi:

„1. Krajowa Rada Sądownictwa składa się z:

1) Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Ministra Sprawiedliwości, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego i osoby powołanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej,

2) piętnastu członków wybranych spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych,

3) czterech członków wybranych przez Sejm spośród posłów oraz dwóch członków wybranych przez Senat spośród senatorów.

2. Krajowa Rada Sądownictwa wybiera spośród swoich członków przewodniczącego i dwóch wiceprzewodniczących.

3. Kadencja wybranych członków Krajowej Rady Sądownictwa trwa cztery lata.

4. Ustrój, zakres działania i tryb pracy Krajowej Rady Sądownictwa oraz sposób wyboru jej członków określa ustawa".

6 Artykuł 131 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. we wcześniej obowiązującym brzmieniu przewidywał: „Do dnia obsadzenia wszystkich stanowisk sędziów Sądu Najwyższego w Izbie Dyscyplinarnej, sędziego z innej izby nie przenosi się na stanowisko w tej izbie".

21. Ustrój, zakres działania i tryb pracy KRS reguluje ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. z 2011 r., Nr 126, poz. 714, ze zmianami, tekst ujednolicony Dz.U. z 2019 r. poz. 84, zwana dalej „ustawą o KRS"). Ustawa ta została znowelizowana między innymi ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3, ze zmianami, zwaną dalej „ustawą zmieniającą ustawę o KRS z 2017 r."), która weszła w życie w dniu 17 stycznia 2018 r.[7].

22. Na mocy art. 1 pkt 1 ustawy zmieniającej ustawę o KRS z 2017 r. do ustawy o KRS został wprowadzony art. 9a, który stanowi:

„1. Sejm wybiera spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych piętnastu członków Rady na wspólną czteroletnią kadencję.

2. Dokonując wyboru, o którym mowa w ust. 1, Sejm, w miarę możliwości, uwzględnia potrzebę reprezentacji w Radzie sędziów poszczególnych rodzajów i szczebli sądów.

3. Wspólna kadencja nowych członków Rady wybranych spośród sędziów rozpoczyna się z dniem następującym po dniu, w którym dokonano ich wyboru. Członkowie Rady poprzedniej kadencji pełnią swoje funkcje do dnia rozpoczęcia wspólnej kadencji nowych członków Rady".

23. Na mocy art. 1 pkt 2 i 3 ustawy zmieniającej ustawę o KRS z 2017 r. uchylono art. 11 ustawy o KRS[8] i wprowadzono do niej art. 11a–11e dotyczące procedury wyboru do KRS 15 sędziów będących jej członkami.

24. Zgodnie z art. 11a ust. 2 ustawy o KRS:

„Podmiotami uprawnionymi do zgłoszenia kandydata na członka Rady jest grupa co najmniej: 1) dwóch tysięcy obywateli Rzeczypospolitej Polskiej, którzy ukończyli osiemnaście lat, mają pełną zdolność do czynności prawnych i korzystają z pełni praw publicznych; 2) dwudziestu pięciu sędziów, z wyłączeniem sędziów w stanie spoczynku".

25. Artykuł 11d ustawy o KRS stanowi, co następuje:

„1. Marszałek Sejmu zwraca się do klubów poselskich o wskazanie, w terminie siedmiu dni, kandydatów na członków Rady.

2. Klub poselski wskazuje, spośród sędziów, których kandydatury zostały zgłoszone w trybie art. 11a, nie więcej niż dziewięciu kandydatów na członków Rady.

3. Jeżeli łączna liczba kandydatów wskazanych przez kluby poselskie jest mniejsza niż piętnaście, Prezydium Sejmu wskazuje, spośród kandydatów zgłoszonych w trybie art. 11a, kandydatów w liczbie brakującej do piętnastu.

4. Właściwa komisja sejmowa ustala listę kandydatów, wybierając, spośród kandydatów wskazanych w trybie ust. 2 i 3, piętnastu kandydatów na członków Rady, z zastrzeżeniem, że na liście uwzględnia się co najmniej jednego kandydata wskazanego przez każdy klub poselski, który działał w terminie sześćdziesięciu dni od dnia pierwszego posiedzenia Sejmu kadencji, w trakcie której jest dokonywany wybór, o ile kandydat ten został wskazany przez klub w ramach wskazania, o którym mowa w ust. 2.

7 Zgodnie z art. 10 ustawy zmieniającej ustawę o KRS z 2017 r. niektóre przepisy, w tym art. 11a ustawy o KRS, weszły w życie z dniem 3 stycznia 2018 r.

8 Zgodnie z dawnym art. 11 ustawy o KRS 15 sędziów będących członkami tego organu było wybieranych przez sędziów spośród sędziów Sądu Najwyższego (2 członków), sądów administracyjnych (2 członków), sądów apelacyjnych (2 członków), sądów okręgowych (8 członków) i sądów wojskowych (1 członek).

5. Sejm wybiera członków Rady na wspólną czteroletnią kadencję, na najbliższym posiedzeniu Sejmu, większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, głosując na listę kandydatów, o której mowa w ust. 4.

6. W przypadku niedokonania wyboru członków Rady w trybie określonym w ust. 5, Sejm wybiera członków Rady bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, głosując na listę kandydatów, o której mowa w ust. 4.

[…]".

26. Zgodnie z art. 6 ustawy zmieniającej ustawę o KRS z 2017 r.:

„Mandat członków [KRS], o których mowa w art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji [RP], wybranych na podstawie przepisów dotychczasowych, trwa do dnia poprzedzającego rozpoczęcie kadencji nowych członków [KRS], nie dłużej jednak niż przez 90 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, chyba że ustał wcześniej w związku z upływem kadencji".

27. Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 1443; zwana dalej „ustawą z dnia 20 lipca 2018 r.") wprowadzono ust. 3 do art. 35 ustawy o KRS, który przewiduje:

„1. Jeżeli na stanowisko sędziowskie zgłosił się więcej niż jeden kandydat, zespół opracowuje listę rekomendowanych kandydatów.

2. Przy ustalaniu kolejności kandydatów na liście zespół kieruje się przede wszystkim oceną kwalifikacji kandydatów, a ponadto uwzględnia:

1) doświadczenie zawodowe, w tym doświadczenie w stosowaniu przepisów prawa, dorobek naukowy, opinie przełożonych, rekomendacje, publikacje i inne dokumenty dołączone do karty zgłoszenia;

2) opinię kolegium właściwego sądu oraz ocenę właściwego zgromadzenia ogólnego sędziów.

3. Brak dokumentów, o których mowa w ust. 2, nie stanowi przeszkody do opracowania listy rekomendowanych kandydatów".

28. W ustawie zmieniającej ustawę o KRS z 2017 r. wprowadzono art. 44 ust. 1a do ustawy o KRS, a ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. dodano ust. 1b do art. 44 ustawy o KRS, który przewiduje:

„1. Uczestnik postępowania może odwołać się do Sądu Najwyższego z powodu sprzeczności uchwały Rady z prawem, o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej. […]

1a. W sprawach indywidualnych dotyczących powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego odwołanie przysługuje do Naczelnego Sądu Administracyjnego. W sprawach tych odwołanie do Sądu Najwyższego nie przysługuje. Odwołanie do Naczelnego Sądu Administracyjnego nie może być oparte na zarzucie niewłaściwej oceny spełniania przez kandydatów kryteriów uwzględnianych przy podejmowaniu rozstrzygnięcia w przedmiocie przedstawienia wniosku o powołanie do pełnienia urzędu sędziego na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego.

1b. Jeżeli uchwały, o której mowa w art. 37 ust. 1, w sprawach indywidualnych dotyczących powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego nie zaskarżyli wszyscy uczestnicy postępowania, staje się ona prawomocna w części obejmującej rozstrzygnięcie o przedstawieniu wniosku o powołanie do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego, a także w części obejmującej rozstrzygnięcie o nieprzedstawieniu wniosku o powołanie do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego tych uczestników postępowania, którzy nie wnieśli odwołania. […]".

4. Ustawa z dnia 21 listopada 2018 r.

29. W dniu 17 grudnia 2018 r. Prezydent RP podpisał ustawę z dnia 21 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r. poz. 2507, zwaną dalej „ustawą z dnia 21 listopada 2018 r."), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2019 r. Na mocy art. 1 tej ustawy art. 37 §§ 1a–4 i art. 111 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. zostały uchylone, a art. 37 § 1 tej ustawy został zmieniony z takim skutkiem, że jedynie sędziowie Sądu Najwyższego, którzy objęli stanowisko sędziego tego sądu po wejściu w życie ustawy z dnia 21 listopada 2018 r., przechodzą w stan spoczynku z ukończeniem 65. roku życia, natomiast sędziów, którzy objęli urząd przed tą datą, obowiązują przepisy określone w art. 30 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2002 r.

30. Artykuł 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2018 r. stanowi:

„Sędzia Sądu Najwyższego albo sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, który przeszedł w stan spoczynku na podstawie art. 37 § 1–4 albo art. 111 § 1 lub 1a ustawy [o Sądzie Najwyższym z 2017 r.], z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy powraca do pełnienia urzędu na stanowisku zajmowanym w dniu wejścia w życie ustawy [o Sądzie Najwyższym z 2017 r.]. Służbę na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego albo sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego uważa się za nieprzerwaną".

31. Artykuł 4 ustawy z dnia 21 listopada 2018 r. stanowi ponadto:

„1. Postępowania wszczęte na podstawie art. 37 § 1 oraz art. 111 §§ 1–1b ustawy [o Sądzie Najwyższym z 2017 r.] i postępowania odwoławcze w tych sprawach, niezakończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, podlegają umorzeniu.

2. Postępowania w sprawach o ustalenie istnienia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego albo sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego w stanie czynnym, dotyczące sędziów, o których mowa w art. 2 ust. 1, wszczęte i niezakończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, podlegają umorzeniu. […]".

III. Okoliczności faktyczne, postępowanie główne i pytania prejudycjalne

32. Sprawa C-585/18 dotyczy odwołania wniesionego przez A.K., sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego przeciwko KRS. Zgodnie z postanowieniem odsyłającym A.K. osiągnął wiek 65 lat przed dniem 3 lipca 2018 r. i złożył oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska zgodnie z art. 37 i art. 111 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. Przepisy te zostały uznane przez Trybunał za niezgodne z prawem Unii w wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) [9].

33. W ramach procedury określonej w art. 37 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. KRS wydała uchwałę, w której wyraziła opinię negatywną dla A.K. A.K. wniósł do Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego odwołanie od tej uchwały, domagając się jednocześnie zawieszenia jej wykonania. Na poparcie odwołania A.K. podnosi między innymi naruszenie art. 19 ust. 1 akapit

9 EU:C:2019:531.

drugi TUE, art. 47 akapit drugi karty praw podstawowych i art. 9 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy [10]. W tym ostatnim kontekście A.K. twierdzi, że doznał dyskryminacji ze względu na wiek.

34. Sprawy C-624/18 i C-625/18 dotyczą pozwów wniesionych przez CP i DO, sędziów Sądu Najwyższego, przeciwko Sądowi Najwyższemu. Zgodnie z postanowieniami odsyłającymi sędziowie ci osiągnęli wiek 65 lat przed dniem 3 lipca 2018 r., ale nie złożyli oświadczeń o woli dalszego zajmowania stanowiska zgodnie z art. 37 i art. 111 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r.

35. Po uzyskaniu informacji, że Prezydent RP stwierdził przejście przez nich w stan spoczynku z dniem 4 lipca 2018 r., CP i DO wnieśli do Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego pozwy o ustalenie, że ich stosunek służbowy sędziego Sądu Najwyższego w stanie czynnym nie uległ przekształceniu w stosunek służbowy sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku. Jednocześnie wnieśli oni o udzielenie zabezpieczenia roszczenia. W uzasadnieniu swych powództw CP i DO podnoszą między innymi zakaz dyskryminacji ze względu na wiek, o którym mowa w art. 2 ust. 1 dyrektywy 2000/78 [11]. Również w tym przypadku CP i DO kwestionują przepisy, które zostały uznane przez Trybunał za niezgodne z prawem Unii w wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) [12].

36. Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego (zwana dalej „Izbą Pracy i Ubezpieczeń Społecznych"), przed którą zawisły sprawy A.K., CP i DO (zwanych dalej łącznie „skarżącymi"), poczyniła między innymi następujące uwagi.

37. Przed wejściem w życie ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych [13] była właściwa do rozpatrywania odwołań od uchwał KRS, a spory wynikające ze stosunku służbowego sędziów Sądu Najwyższego rozstrzygały sądy pracy. Zgodnie z art. 27 § 1 pkt 2 i 3 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. właściwość w tych sprawach została przekazana Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego (zwanej dalej „Izbą Dyscyplinarną") [14]. Jednak w momencie wydania postanowień w przedmiocie odesłań prejudycjalnych do Izby Dyscyplinarnej nie zostali jeszcze powołani żadni sędziowie, a zatem izba ta de facto nie istniała.

38. A zatem, co się tyczy spraw C-624/18 i C-625/18, sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy z uwagi na brak powołania sędziów orzekających w Izbie Dyscyplinarnej, może on odstąpić od stosowania przepisów krajowych rozstrzygających o właściwości Izby Dyscyplinarnej i rozpoznać te sprawy ze względu na potrzebę zapewnienia skutecznej ochrony praw przysługujących powodom na podstawie prawa Unii w związku z dyskryminacją ze względu na wiek [15]. Sąd odsyłający twierdzi, że ponieważ nie istnieje sąd, który byłby w stanie zapewnić ochronę prawną w postępowaniach głównych, przepisy te – w zakresie, w jakim wyłączają właściwość Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych – powinny zostać

10 Dz.U. 2000, L 303, s. 16. Artykuł 9 ust. 1 dyrektywy 2000/78 stanowi: „Państwa członkowskie zapewnią, aby procedury sądowe i/lub administracyjne oraz, w przypadku gdy uznają to za właściwe, procedury pojednawcze, których celem jest doprowadzenie do stosowania zobowiązań wynikających z niniejszej dyrektywy, były dostępne dla wszystkich osób, które uważają się za pokrzywdzone w związku z naruszeniem wobec nich zasady równego traktowania, nawet po zakończeniu związku, w którym przypuszczalnie miała miejsce dyskryminacja".

11 Artykuł 2 ust. 1 dyrektywy 2000/78 stanowi: „Do celów niniejszej dyrektywy »zasada równego traktowania« oznacza brak jakichkolwiek form bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji z przyczyn określonych w art. 1". Artykuł 1 tej dyrektywy odnosi się między innymi do dyskryminacji ze względu na wiek.

12 EU:C:2019:531.

13 Sąd odsyłający zauważa, że przed wejściem w życie ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. izba ta była zwana Izbą Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych.

14 W odniesieniu do sprawy C-585/18 sąd odsyłający wskazuje, że ma to również zastosowanie do sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego.

15 Sąd odsyłający powołuje się na wyroki: z dnia 9 marca 1978 r., Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49); z dnia 19 czerwca 1990 r., Factortame i in. (C-213/89, EU:C:1990:257); z dnia 13 marca 2007 r., Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163).

uznane za niezgodne z art. 47 karty praw podstawowych i z art. 9 ust. 1 dyrektywy 2000/78. Sąd odsyłający wskazuje także, że kwestia ta może stać się bezprzedmiotowa, ponieważ w czasie trwania postępowania głównego stanowiska w nowo utworzonych izbach Sądu Najwyższego są wciąż obsadzane.

39. W każdym razie sąd odsyłający powziął wątpliwości co do tego, czy procedura naboru sędziów do Izby Dyscyplinarnej zapewnia wystarczające gwarancje niezawisłości, tak jak tego wymaga prawo Unii, zważywszy, że sędziowie ci są powoływani przez Prezydenta RP na wniosek KRS [16]. Zaznacza, że ustawą zmieniającą ustawę o KRS z 2017 r. wprowadzono mechanizm dotyczący wybierania sędziów będących członkami KRS, w ramach którego członkowie ci są wybierani przez Sejm (niższą izbę polskiego parlamentu), a nie, jak do tej pory, przez sędziów. W rezultacie nabór sędziów Sądu Najwyższego w Polsce przeprowadza organ, o którego składzie decydują głównie organy ustawodawcze i wykonawcze.

40. Sąd odsyłający stwierdza ponadto, że wybór obecnych członków KRS nie jest przejrzysty, sędziowie będący członkami KRS nie są przedstawicielami całego środowiska sędziowskiego, działalność KRS wskazuje na niezajmowanie przez nią stanowiska w obronie niezależności Sądu Najwyższego i niezawisłości orzekających w nim sędziów, a praktyka KRS przy podejmowaniu decyzji w sprawie wniosków sędziów Sądu Najwyższego, którzy ukończyli 65. rok życia i pragnęli dalej zajmować swoje stanowiska, jak obrazuje postępowanie w sprawie C-585/18, polega na wydawaniu negatywnych opinii, które nie dostarczają wystarczających podstaw, aby umożliwić Prezydentowi RP wyrobienie sobie zdania na temat danego kandydata.

41. Jeżeli chodzi o procedurę naboru sędziów powoływanych do Izby Dyscyplinarnej, sąd odsyłający wskazuje, że Sąd Najwyższy jest wyłączony z udziału w tej procedurze, a do momentu obsadzenia po raz pierwszy wszystkich stanowisk w Izbie Dyscyplinarnej mogą w niej zasiadać jedynie sędziowie powołani przez Prezydenta RP. Wspomina również między innymi, że zmieniły się zasady rządzące procedurą naboru. Na mocy art. 35 i 44 ustawy o KRS, odpowiednio, zniesiono stanowiący część procesu opracowywania listy rekomendowanych kandydatów obowiązek przedstawiania przez kandydatów określonych dokumentów dotyczących ich kwalifikacji i wprowadzono zasadę, że jeżeli uchwały w sprawie indywidualnej dotyczącej powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego nie zaskarżyli wszyscy uczestnicy postępowania, staje się ona prawomocna w części obejmującej rozstrzygnięcie o przedstawieniu wniosku o powołanie do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego. Sąd odsyłający twierdzi, że takie rozwiązanie wyklucza skuteczną kontrolę sądową. Ponadto sąd odsyłający zauważa, że wśród rekomendowanych przez KRS kandydatów do Izby Dyscyplinarnej znajdują się osoby podporządkowane władzy politycznej.

42. W wypadku gdyby Trybunał uznał, że Izba Dyscyplinarna nie spełnia wymogów niezależności ustanowionych w prawie Unii, sąd odsyłający pragnie ustalić, czy może odstąpić od stosowania przepisów prawa krajowego wyłączających jego właściwość w sporach w postępowaniach głównych [17]. W odniesieniu do spraw C-624/18 i C-625/18 sąd odsyłający uważa, że aby zapewnić skuteczność prawa Unii przysługująca Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ogólna właściwość do rozpoznawania spraw pracowniczych związanych z dyskryminacją upoważnia ją do rozpoznania powództw w postępowaniach głównych, w których podniesiono roszczenia oparte na naruszeniu zakazu dyskryminacji ze względu na wiek, o którym mowa w dyrektywie 2000/78 [18].

16 Sąd odsyłający przywołuje w szczególności wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117); z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

17 Sąd odsyłający powołuje się na wyroki: z dnia 9 marca 1978 r., Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49); z dnia 17 kwietnia 2018 r., Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257).

18 Sąd odsyłający powołuje się na wyroki: z dnia 22 maja 2003 r., Connect Austria (C-462/99, EU:C:2003:297); z dnia 2 czerwca 2005 r., Koppensteiner (C-15/04, EU:C:2005:345).

43. W tych okolicznościach Sąd Najwyższy postanowił zawiesić postępowanie w sprawie C-585/18 i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 267 akapit [trzeci] TFUE w związku z art. 19 ust. 1 i art. 2 TUE oraz art. 47 [karty praw podstawowych] należy interpretować w ten sposób, że utworzona od podstaw izba sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego – właściwa do rozpoznania sprawy odwołującego się sędziego sądu krajowego – w której mają orzekać wyłącznie sędziowie wybrani przez organ krajowy mający stać na straży niezależności sądów (Krajowa Rada Sądownictwa), który z uwagi na ustrojowy model jego ukształtowania oraz sposób działania nie daje rękojmi niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej, jest sądem niezależnym i niezawisłym w rozumieniu prawa Unii Europejskiej?

2) W przypadku odpowiedzi negatywnej na pierwsze pytanie, czy art. 267 akapit [trzeci] TFUE w związku z art. 19 ust. 1 i art. 2 TUE oraz art. 47 [karty praw podstawowych] należy interpretować w ten sposób, że niewłaściwa izba sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego spełniająca wymogi prawa Unii Europejskiej dla sądu, do której wniesiono środek zaskarżenia w sprawie unijnej, powinna pominąć przepisy krajowej ustawy wyłączające jej właściwość w tej sprawie?”.

44. Sąd Najwyższy także w sprawach C-624/18 i C-625/18 postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 47 karty praw podstawowych w związku z art. 9 ust. 1 [dyrektywy 2000/78] należy interpretować w ten sposób, że w przypadku wniesienia do sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego środka prawnego (pozwu) opartego na zarzucie naruszenia zakazu dyskryminacji ze względu na wiek wobec sędziego tego sądu wraz z wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia zgłoszonego roszczenia, sąd ten – w celu udzielenia ochrony uprawnieniom wynikającym z prawa unijnego przez zastosowanie środka tymczasowego przewidzianego w prawie krajowym – ma obowiązek odmówić zastosowania przepisów krajowych zastrzegających właściwość w sprawie, w której wniesiono środek zaskarżenia, dla komórki organizacyjnej tego sądu, która nie działa ze względu na niepowołanie orzekających w niej sędziów?

2) W przypadku powołania sędziów do orzekania w komórce organizacyjnej właściwej w świetle prawa krajowego do rozpoznania wniesionego środka prawnego, czy art. 267 akapit [trzeci] TFUE w związku z art. 19 ust. 1 i art. 2 TUE oraz art. 47 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że utworzona od podstaw izba sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego – właściwa do rozpoznania sprawy sędziego sądu krajowego w pierwszej i drugiej instancji – w której mają orzekać wyłącznie sędziowie wybrani przez organ krajowy mający stać na straży niezależności sądów ([KRS]), który z uwagi na ustrojowy model jego ukształtowania oraz sposób działania nie daje rękojmi niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej, jest sądem niezależnym i niezawisłym w rozumieniu prawa Unii Europejskiej?

3) W przypadku odpowiedzi negatywnej na drugie pytanie, czy art. 267 akapit [trzeci] TFUE w związku z art. 19 ust. 1 i art. 2 TUE oraz art. 47 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że niewłaściwa izba sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego spełniająca wymogi prawa Unii Europejskiej dla sądu, do której wniesiono środek zaskarżenia w sprawie unijnej, powinna pominąć przepisy krajowej ustawy wyłączające jej właściwość w tej sprawie?”.

IV. Postępowanie przed Trybunałem

45. Decyzją Trybunału sprawy te zostały połączone do celów ustnego etapu postępowania i wydania wyroku.

46. Postanowieniem z dnia 26 listopada 2018 r. prezes Trybunału, na mocy art. 23a statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zwanego dalej „statutem Trybunału") oraz art. 105 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem, uwzględnił wniosek sądu odsyłającego o rozpatrzenie niniejszych spraw w trybie przyspieszonym [19].

47. Uwagi na piśmie w sprawie pytań, które są przedmiotem odesłania w niniejszych sprawach, zostały przedstawione przez Prokuratora Generalnego zastępowanego przez Prokuraturę Krajową (Polska), Republikę Łotewską, Rzeczpospolitą Polską, Urząd Nadzoru EFTA oraz Komisję Europejską.

48. Z wyjątkiem Republiki Łotewskiej wszystkie te strony, jak również skarżący, przedstawili swoje stanowisko ustnie podczas rozprawy, która odbyła się w dniu 19 marca 2019 r. (zwanej dalej „pierwszą częścią rozprawy").

49. Podczas pierwszej części rozprawy Prokurator Generalny wystąpił z wnioskiem o wyłączenie prezesa Trybunału Koena Lenaertsa od orzekania w niniejszych sprawach. Decyzją z dnia 29 marca 2019 r. Trybunał, któremu przewodniczył wiceprezes, oddalił ten wniosek.

50. W piśmie z dnia 28 marca 2019 r. KRS, która nie uczestniczyła w pierwszej części rozprawy, wniosła o wyznaczenie nowego terminu rozprawy. W dniu 10 kwietnia 2019 r. Trybunał zdecydował o kontynuowaniu wystąpień ustnych, aby umożliwić KRS ustne przedstawienie jej stanowiska.

51. KRS i Sąd Najwyższy, jako strony postępowania, oraz skarżący, Prokurator Generalny, Rzeczpospolita Polska, Urząd Nadzoru EFTA i Komisja Europejska przedstawili ustnie swoje stanowiska na rozprawie, która odbyła się w dniu 14 maja 2019 r. (zwanej dalej „drugą częścią rozprawy") [20].

V. Zwięzłe przedstawienie uwag stron

A. Zarzuty proceduralne

52. Prokurator Generalny i Polska twierdzą, że przedstawione pytania są niedopuszczalne, ponieważ w następstwie ustawy z dnia 21 listopada 2018 r. stały się bezprzedmiotowe. Na mocy tej ustawy przepisy prawa polskiego leżące u źródła sporu w postępowaniach głównych zostały uchylone, a spory te przestały istnieć [21]. Polska podkreśla także, że zgodnie z polskim prawem postępowania te są nieważne, ponieważ na podstawie art. 27 i 79 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r. należą do właściwości Izby Dyscyplinarnej.

53. Polska i Komisja twierdzą ponadto, że nie ma potrzeby udzielania przez Trybunał odpowiedzi na pytanie pierwsze w sprawach C-624/18 i C-625/18, ponieważ sędziowie orzekający w Izbie Dyscyplinarnej zostali już powołani i obecnie izba sprawuje swe funkcje orzecznicze.

19 A.K. i in. (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2018:977).

20 W toku drugiej części rozprawy prezes Trybunału oświadczył, że chociaż zgodnie z regulaminem postępowania przed Trybunałem Izba Dyscyplinarna nie może uczestniczyć w postępowaniu w niniejszych sprawach, co zostało wskazane w odesłaniach prejudycjalnych, z którymi wystąpił sąd odsyłający, Trybunał postanowił dopuścić złożone w dniu 14 maja 2019 r. przez KRS dokumenty pochodzące od Izby Dyscyplinarnej, w tym w szczególności uchwałę nr 6 Zgromadzenia Sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2019 r. zawierającą stanowisko tej izby w przedmiocie pytań zadanych w niniejszych sprawach, do której odniosę się w mojej analizie poniżej (zob. pkt 140 i 141 niniejszej opinii).

21 Polska powołuje się w szczególności na wyroki: z dnia 9 grudnia 2010 r., Fluxys (C-241/09, EU:C:2010:753), z dnia 27 czerwca 2013 r., Di Donna (C-492/11, EU:C:2013:428); postanowienie z dnia 3 marca 2016 r., Euro Bank (C-537/15, EU:C:2016:143).

54. Prokurator Generalny i Polska utrzymują także, że przedstawione pytania są niedopuszczalne, gdyż sytuacja w postępowaniach głównych nie dotyczy prawa Unii. W szczególności Prokurator Generalny podkreśla, że art. 19 ust. 1 TUE nie przyznaje Unii kompetencji w zakresie działalności rad sądownictwa, a niniejsze sprawy różnią się od sprawy, w której zapadł wyrok Associação Sindical dos Juízes Portugueses [22]. W ocenie Prokuratora Generalnego art. 47 karty praw podstawowych nie może stanowić wzorca dla obowiązujących Polskę standardów, ponieważ przyjęcia rozpatrywanych tu polskich przepisów dotyczących Sądu Najwyższego i KRS nie można uznać za akt stosowania prawa Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 tej karty. Zdaniem Prokuratora Generalnego można również dostrzec sprzeczność z art. 1 ust. 1 Protokołu nr 30 w sprawie stosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w odniesieniu do Polski i Zjednoczonego Królestwa [23].

55. Skarżący i Sąd Najwyższy (Polska) twierdzą, że odpowiedź na przedstawione pytania jest nadal konieczna, ponieważ ustawa z dnia 21 listopada 2018 r. nie odnosi się do kwestii, które są tu przedmiotem rozstrzygania. W ocenie Sądu Najwyższego art. 4 tej ustawy nie prowadzi automatycznie do umorzenia sporów, a sąd odsyłający jest izbą właściwą ratione materiae w odniesieniu do postępowań głównych.

56. Komisja uważa, że udzielenie odpowiedzi na przedstawione pytania, z wyjątkiem pytania pierwszego w sprawach C-624/18 i C-625/18, jest niezbędne, aby sąd odsyłający mógł rozstrzygnąć kwestie wstępne (*quaestio in limine litis*) dotyczące ustalenia izby Sądu Najwyższego właściwej do rozpoznania tych sporów. Jej zdaniem ustawa z dnia 21 listopada 2018 r. nie ma wpływu na odpowiedź na zadane pytania, bowiem orzecznictwo, na którym opiera się Polska, dotyczyło spraw różniących się od niniejszej, a ustawodawca krajowy nie może ingerować w mechanizm odesłania prejudycjalnego.

57. Komisja twierdzi ponadto, że sytuacja w postępowaniach głównych, w których skarżący podnoszą roszczenia dotyczące naruszenia zakazu dyskryminacji ze względu na wiek na podstawie dyrektywy 2000/78, wchodzi w zakres prawa Unii na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, a art. 47 karty praw podstawowych również znajduje zastosowanie z tego względu.

B. Co do istoty

1. W przedmiocie pytania pierwszego w sprawach C-624/18 i C-625/18 oraz kwestii niepodjęcia w praktyce działalności przez Izbę Dyscyplinarną

58. Zgodnie ze stanowiskiem Polski na pytanie to należy udzielić odpowiedzi przeczącej. Jej zdaniem nie naruszono praw skarżących, a odmowa zastosowania przez sąd odsyłający przepisów krajowych zastrzegających właściwość dla Izby Dyscyplinarnej prowadzi do sytuacji, w której żadna z izb Sądu Najwyższego nie jest właściwa do rozpoznania tych sporów. Polska twierdzi również, że art. 47 karty praw podstawowych i art. 9 ust. 1 dyrektywy 2000/78 nie mogą stanowić dla skarżących użytecznej podstawy dla wspierania działań, które byłyby sprzeczne z polskim prawem konstytucyjnym.

22 Wyrok z dnia 27 lutego 2018 r. (C-64/16, EU:C:2018:117).

23 Dz.U. 2016, C 202, s. 312 (zwany dalej „protokołem nr 30").

59. Łotwa i Urząd Nadzoru EFTA proponują, aby Trybunał udzielił na to pytanie odpowiedzi twierdzącej. Według Urzędu Nadzoru EFTA, w sytuacji gdy sąd wyłącznie właściwy do rozstrzygnięcia kwestii z zakresu prawa Unii i prawa EOG jeszcze nie funkcjonuje, nie istnieje de facto żaden sąd właściwy do rozpoznania sprawy; jest to równoznaczne z odmową dostępu do wymiaru sprawiedliwości, a w świetle prawa Unii sąd odsyłający jest zobowiązany do pominięcia odnośnych przepisów krajowych i uznania się za właściwy do rozpoznania sprawy, aby zapewnić, że roszczenie oparte na prawie Unii zostanie rozpatrzone [24].

2. W przedmiocie pytania pierwszego w sprawie C-585/18 i pytania drugiego w sprawach C-624/18 i C-625/18 oraz niezależności Izby Dyscyplinarnej

60. Skarżący twierdzą, że Izba Dyscyplinarna nie spełnia kryteriów niezbędnych do zapewnienia skutecznej ochrony sądowej przewidzianej w art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE oraz prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego w art. 47 karty praw podstawowych, ponieważ KRS została powołana w sposób, który uzależnia ją od władz politycznych. Ich zdaniem przeprowadzony przez KRS nabór sędziów budzi poważne wątpliwości co do ich niezawisłości, co podważa zaufanie obywateli do sądownictwa. Uważają oni również, że pojęcia niezależności i niezawisłości należy interpretować we właściwym im kontekście; w związku z tym orzecznictwo Trybunału dotyczące niezależności „sądu" w rozumieniu art. 267 TFUE nie ma decydującego znaczenia.

61. W szczególności skarżący wskazują trzy elementy, które stwarzają wrażenie, że KRS jest zależna od władz politycznych. Po pierwsze, KRS przeprowadziła procedurę naboru sędziów zarekomendowanych następnie Prezydentowi RP do powołania do Izby Dyscyplinarnej po uprzednim przedwczesnym zakończeniu kadencji byłych członków KRS, które w przekonaniu skarżących nastąpiło z naruszeniem art. 187 ust. 3 Konstytucji RP, ustanawiającym czteroletnią kadencję [25]. Po drugie, podkreślają oni, że 15 sędziów będących członkami KRS jest wybieranych, wbrew europejskim wytycznym [26], przez Sejm, a nie przez sędziów, w wyniku czego 23 z 25 członków KRS jest przedstawicielami organów ustawodawczych i wykonawczych. Po trzecie, zwracają oni uwagę na to, że reforma KRS została wprowadzona równolegle z innymi reformami polskiego sądownictwa, co doprowadziło między innymi do zainicjowania przeciwko Polsce mechanizmu przewidzianego w art. 7 ust. 1 TUE [27] oraz do zawieszenia KRS w prawach członka Europejskiej Sieci Rad Sądownictwa [28]. Skarżący kwestionują także argumenty oparte na rozwiązaniach przyjętych w innych państwach członkowskich, ponieważ te trzy elementy odróżniają sytuację panującą w Polsce od sytuacji innych państw.

62. KRS utrzymuje, że Trybunał musi kierować się faktami, a nie wrażeniami, a Izba Dyscyplinarna spełnia kryteria wymagane w orzecznictwie Trybunału dotyczącym art. 267 TFUE, w tym kryterium niezależności. W jej ocenie KRS nie wywiera wpływu na Izbę Dyscyplinarną, ponieważ jakiekolwiek powiązanie między tymi dwoma organami kończy się z chwilą zarekomendowania przez KRS konkretnych kandydatów. KRS twierdzi również, że polskie przepisy dotyczące KRS wzmacniają reprezentatywność sędziów będących jej członkami i zezwalają na przedstawianie kandydatur także grupom sędziów.

24 Urząd Nadzoru EFTA powołuje się na wyroki: z dnia 9 marca 1978 r., Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49); z dnia 19 czerwca 1990 r., Factortame i in. (C-213/89, EU:C:1990:257).

25 Skarżący powołują się w tym względzie na orzeczenie ETPC z dnia 12 marca 2019 r. w sprawie Ástráðsson przeciwko Islandii, CE:ECHR:2019:0312JUD002637418

26 Skarżący powołują się w szczególności na zalecenie Komitetu Ministrów Rady Europy CM/Rec(2010)12 w sprawie niezależności, efektywności i odpowiedzialności sędziów z dnia 17 listopada 2010 r. (zwane dalej „zaleceniem z 2010 r.").

27 Zobacz przypis 3 niniejszej opinii.

28 Europejska Sieć Rad Sądownictwa (ENCJ), Stanowisko Zarządu ECNJ ma temat członkostwa polskiej KRS, przyjęte w dniu 16 sierpnia 2018 r., dostępne na stronie: http://www.encj.eu/ (zwane dalej „stanowiskiem ENCJ"). Zobacz przypis 93 niniejszej opinii.

63. Prokurator Generalny podnosi, że zmiany w sposobie powoływania członków KRS i dokonywania naboru sędziów Izby Dyscyplinarnej nie zagrażają niezależności polskiego sądownictwa. Prokurator Generalny podkreśla między innymi, że powoływanie przez Sejm członków KRS będących sędziami przyczynia się do realizacji szeregu konstytucyjnych zasad ustrojowych, w tym zasady demokratycznej legitymacji. Stoi on na stanowisku, że KRS nie jest organem sądowniczym w rozumieniu art. 173 Konstytucji RP, wobec czego polskie przepisy dotyczące KRS nie naruszają niezawisłości sędziowskiej, a co więcej, przepisy te gwarantują bezstronność działań KRS. W szczególności podczas pierwszej części rozprawy Prokurator Generalny stwierdził, że art. 44 ust. 1b ustawy o KRS ustanawia skuteczny system umożliwiający kandydatom na stanowiska sędziowskie, którzy nie zostali wybrani, wniesienie odwołania, nie prowadząc zarazem do zablokowania procedury naboru na nieobsadzone stanowiska.

64. Prokurator Generalny twierdzi ponadto, że rozwiązania przyjęte w Polsce są podobne do rozwiązań istniejących w innych państwach członkowskich, a między państwami członkowskimi nie powinny obowiązywać podwójne standardy. Podkreśla on, że Izba Dyscyplinarna cieszy się szerokim poparciem społeczeństwa polskiego oraz że polskie prawo zapewnia gwarancje niezależności tej izby. W trakcie pierwszej części rozprawy, w odniesieniu do art. 131 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r., Prokurator Generalny oświadczył także, że to Prezydent RP powołuje nowych sędziów na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego w Izbie Dyscyplinarnej, ponieważ powołanie sędziego do Sądu Najwyższego jest powiązane ze stanowiskiem w konkretnej izbie, a zatem nie można powołać sędziego, który orzeka już w innej izbie tego sądu, chyba że ten ustąpi ze stanowiska.

65. Łotwa stoi na stanowisku, że Trybunał powinien odpowiedzieć na to pytanie w sposób przeczący. Łotwa podkreśla, że niezależność sądów i niezawisłość sędziów nie stanowi celu samego w sobie, ale jest instrumentem służącym wzmocnieniu demokracji i praworządności, jak również koniecznym warunkiem wstępnym dla prawa do rzetelnego procesu, uznanym między innymi w prawie łotewskim [29].

66. Polska twierdzi, że art. 267 akapit trzeci TFUE, art. 19 ust. 1, art. 2 TUE i art. 47 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że niezawisłość sędziego sądu krajowego nie doznaje żadnego uszczerbku wskutek jego powołania w drodze krajowej procedury przewidującej udział rady sądownictwa, której ustanowienie i ukształtowanie należy do wyłącznej kompetencji państwa członkowskiego. Jej zdaniem obowiązująca w Polsce procedura naboru sędziów Sądu Najwyższego, w tym sędziów orzekających w Izbie Dyscyplinarnej, jest zgodna z orzecznictwem Trybunału dotyczącym niezależności w rozumieniu art. 267 TFUE [30]. Jak państwo to podkreśliło podczas pierwszej i drugiej części rozprawy, standardy niezależności obowiązujące w kontekście art. 267 TFUE nie powinny być interpretowane odmiennie od standardów niezależności wynikających z art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 karty praw podstawowych, a zważywszy, że KRS nie jest sądem, nie znajdują do niej zastosowania wymogi dotyczące niezawisłości sędziowskiej.

67. Według Polski sędziowie w tym państwie członkowskim, w tym również sędziowie Izby Dyscyplinarnej, są powoływani przez Prezydenta RP na wniosek KRS na czas nieoznaczony. Prezydent RP, wykonując swoją prerogatywę, nie jest związany wnioskiem KRS i działa, kierując się Konstytucją RP [31]. Zdaniem Polski procedura ta nie odbiega od rozwiązań przyjętych w innych państwach członkowskich oraz w sądach Unii, gdzie udział przedstawicieli władzy sądowniczej jest ograniczony, a okoliczność, że naboru sędziów dokonuje KRS, w której obok sędziów zasiadają politycy, nie ma żadnego wpływu na niezawisłość sędziów powoływanych przez Prezydenta RP. Polska utrzymuje

29 Łotwa powołuje się w szczególności na wyrok nr 2009-11-01 Satversmes tiesa (trybunału konstytucyjnego) z dnia 18 stycznia 2010 r.

30 Polska powołuje się w szczególności na wyroki: z dnia 17 września 1997 r, Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413); z dnia 21 marca 2000 r., Gabalfrisa i in. (od C-110/98 do C-147/98, EU:C:2000:145); z dnia 13 grudnia 2012 r., Forposta i ABC Direct Contact (C-465/11, EU:C:2012:801); z dnia 31 stycznia 2013 r., D i A (C-175/11, EU:C:2013:45).

31 Polska powołuje się w szczególności na art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP.

ponadto, że niezawisłość sędziów Izby Dyscyplinarnej wynika z rozbudowanego systemu gwarancji, związanych w szczególności z ich powołaniem na czas nieoznaczony, nieusuwalnością, immunitetem, obowiązkiem zachowania apolityczności i zakazem podejmowania dodatkowego zatrudnienia, jak również prowadzenia działalności gospodarczej.

68. Dodatkowo Polska wskazuje między innymi, że wybór 15 sędziów będących członkami KRS przez Sejm wzmacnia legitymację demokratyczną i reprezentatywność KRS, a wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 marca 2019 r. (K 12/18) rozwiewa wątpliwości co do jego zgodności z Konstytucją RP. Podczas pierwszej części rozprawy Polska zwróciła uwagę także na fakt, że wcześniejszą kadencję KRS skrócono ze względu na nową metodę wyboru wchodzących w jej skład sędziów oraz potrzebę zrównania ich kadencji, a w praktyce w większości przypadków kadencja uległa jedynie niewielkiemu skróceniu.

69. Urząd Nadzoru EFTA twierdzi, że Izba Dyscyplinarna nie jest niezależnym sądem w rozumieniu art. 267 TFUE. W szczególności stoi on na stanowisku, że państwa powinny organizować swoje systemy sądownicze zgodnie z prawem Unii i prawem EOG oraz że należy mieć na uwadze zasadę nieobniżania poziomu ochrony niezawisłości sędziowskiej, która znajduje odzwierciedlenie w prawie Unii i w wytycznych europejskich [32]. Jego zdaniem zmiana składu organu odpowiedzialnego za wybór sędziów, w wyniku której większość członków jest powoływana przez władzę ustawodawczą i wykonawczą, stwarza powiązanie z tymi władzami, które może postawić pod znakiem zapytania niezawisłość sędziów powołanych zgodnie z tą procedurą. W ocenie Urzędu Nadzoru EFTA może mieć to miejsce szczególnie wówczas, gdy zmiana ta stanowi część szerzej zakrojonej reformy osłabiającej niezależność sądownictwa, a samo pojawienie się możliwości ingerencji zewnętrznej wynikające z zaistniałych okoliczności podważa publiczne zaufanie do sądów [33].

70. Komisja twierdzi, że gwarancje niezawisłości i bezstronności przewidziane w art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że formacja orzekająca taka jak Izba Dyscyplinarna, utworzona w okolicznościach takich jak te występujące w postępowaniach głównych i właściwa do rozpoznawania sporów dotyczących statusu sędziów, nie spełnia powyższych gwarancji [34]. W jej przekonaniu art. 267 TFUE nie jest w niniejszych sprawach istotny, ponieważ przedmiotem niniejszej sprawy nie jest zakwalifikowanie danego organu jako „sądu".

71. Komisja przyznaje, że zasadniczo ingerencja organu politycznego w procedurę powoływania sędziów nie jest jako taka uważana za podważającą niezawisłość i bezstronność powołanych w ten sposób sędziów [35]. Zaznacza jednak, że postrzeganie sędziów jako niezawisłych i bezstronnych jest jednym ze składników niezawisłości sędziowskiej [36]. W niniejszych sprawach Komisja podnosi, że szereg łącznie rozpatrywanych elementów wskazuje na „systemowe naruszenie", to znaczy systemową dyskontynuację wynikającą z mnogości zmian ustawodawczych wprowadzonych jednocześnie w Polsce, która powoduje, że nie jest możliwe wykluczenie wszelkiej uzasadnionej wątpliwości co do braku podatności Izby Dyscyplinarnej na czynniki zewnętrzne i jej bezstronności względem ścierających się przed nią interesów.

32 Urząd Nadzoru EFTA powołuje się na art. 2, 7 i 49 TUE, art. 53 karty praw podstawowych, a także na opracowaną przez Radę Europy Europejską kartę o statusie sędziów, 8–10 lipca 1998 r., DAJ/DOC(98) 23 (zwaną dalej „kartą europejską z 1998 r."), pkt 1.1.

33 Urząd Nadzoru EFTA powołuje się w szczególności na orzeczenie Trybunału EFTA z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie Pascal Nobile przeciwko DAS Rechtsschutz-Versicherungs, E 21/16, § 16.

34 Komisja powołuje się na wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117); z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

35 Komisja powołuje się na orzeczenie ETPC z dnia 25 marca 1992 r. w sprawie Campbell i Fell przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, CE:ECHR:1992:0325JUD001359088.

36 Komisja powołuje się w szczególności na: orzeczenie ETPC z dnia 22 października 1984 r. w sprawie Sramek przeciwko Austrii, CE:ECHR:1984:1022JUD000879079; opracowaną przez Europejską Komisję na rzecz Demokracji przez Prawo (Komisję Wenecką) listę kontrolną dotyczącą praworządności, opracowanie nr 711/2013, 18 marca 2016 r., CDL-AD(2016)007 (zwaną dalej „listą kontrolną dotyczącą praworządności z 2016 r."), pkt 75; zalecenie z 2010 r., przypis 26, pkt 46, 47.

72. Według Komisji elementy te obejmują następujące fakty: po pierwsze, Izbę Dyscyplinarną tworzy się ex nihilo, nadając jej szczególny i odrębny od pozostałych izb Sądu Najwyższego status; po drugie, do momentu obsadzenia po raz pierwszy wszystkich stanowisk w Izbie Dyscyplinarnej mogą w niej zasiadać jedynie sędziowie powołani do niej przez Prezydenta RP; po trzecie, jej utworzenie stanowi część pakietu ustawodawczego dotyczącego reformy sądownictwa w Polsce, a po czwarte, izba ta jest organem właściwym do rozpoznawania sporów dotyczących statusu sędziów, w tym przechodzenia przez nich w stan spoczynku i odwołań od orzeczeń wydawanych w postępowaniach dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko sędziom – aspektów, które zostały w znacznym stopniu zmienione przez ten pakiet ustaw. Komisja stoi na stanowisku, że zmiany w składzie KRS przyczyniają się do tego naruszenia systemowego, a wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 marca 2019 r. (K 12/18) nie ma znaczenia dla oceny niezależności Izby Dyscyplinarnej na podstawie prawa Unii.

3. W przedmiocie pytania drugiego w sprawie C-585/18 i pytania trzeciego w sprawach C-624/18 i C-625/18 oraz przejęcia właściwości z uwagi na fakt, że Izba Dyscyplinarna nie jest niezależnym sądem

73. Skarżący twierdzą, że sąd odsyłający powinien interpretować przepisy prawa krajowego w sposób, który umożliwiłby skarżącym rozpoznanie ich spraw przez właściwy sąd.

74. Urząd Nadzoru EFTA uważa, że pozostawienie zagadnienia z zakresu prawa Unii lub prawa EOG do rozstrzygnięcia przez sąd, który nie spełnia wymogów niezawisłości określonych przez sądy europejskie, jest sprzeczne z prawem Unii i z prawem EOG. W związku z tym, nawet jeśli uznanie się przez inny sąd za właściwy, w sytuacji gdy sąd pierwotnie właściwy nie spełnia wymogów niezawisłego sądu w rozumieniu prawa Unii i prawa EOG, wydaje się wykraczać poza wypełnienie luki proceduralnej, to jednak działanie takie może być uzasadnione jako rozwiązanie tymczasowe, w sytuacji gdy jest ono niezbędne dla ochrony praw przyznanych przez prawo Unii i prawo EOG [37].

75. Komisja uważa, że zasada pierwszeństwa prawa Unii wymaga, aby przepisy krajowe przyznające właściwość do rozstrzygania sporów w dziedzinach objętych prawem Unii sądowi, który nie spełnia wymogów niezawisłości i bezstronności ustanowionych w art. 19 ust. 1 TUE i art. 47 karty praw podstawowych, nie były stosowane. Twierdzi ona, że wobec doniosłości zasady niezawisłości sędziowskiej sąd odsyłający powinien odstąpić od stosowania przepisów krajowych, które uważa za sprzeczne z tą zasadą [38].

VI. Analiza

A. Ogólne przedstawienie zaprezentowanego podejścia

76. W moim przekonaniu wymogi dotyczące niezawisłości sędziowskiej ustanowione w art. 47 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że izba sądu krajowego ostatniej instancji, taka jak Izba Dyscyplinarna, ustanowiona w okolicznościach zaistniałych w postępowaniach głównych, nie spełnia tych wymogów. Aby dojść do takiego wniosku, zastosowałem poniżej przedstawione podejście.

37 Urząd Nadzoru EFTA powołuje się na wyroki: z dnia 9 marca 1978 r., Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49); z dnia 19 czerwca 1990 r., Factortame i in. (C-213/89, EU:C:1990:257).

38 Komisja powołuje się na wyroki: z dnia 9 marca 1978 r., Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49); z dnia 19 stycznia 2010 r., Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21).

77. Jak wyjaśnię poniżej w pkt 84 niniejszej opinii, dochodzę do wniosku, że postępowania główne dotyczą sytuacji, w której państwo członkowskie stosuje art. 47 karty praw podstawowych w rozumieniu art. 51 ust. 1 tej karty. Dlatego też, ściśle rzecz ujmując, nie jest konieczne, by na potrzeby rozpoznania niniejszych spraw Trybunał rozstrzygnął, czy doszło, szerzej, do naruszenia art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE. Niemniej jednak w części D.4 niniejszej opinii dokonam oceny pod kątem naruszenia art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, ze świadomością, że art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE i związana z nim nierozerwalnie gwarancja niezawisłości sędziowskiej stanowią konkretny wyraz fundamentalnej zasady praworządności wyrażonej w art. 2 TUE [39].

78. Przeprowadzę moją analizę zgodnie z tym podejściem, ponieważ jak zaznaczyłem w mojej opinii w sprawie Komisja/Polska (Niezależność sądów powszechnych) (C-192/18), co do zasady „strukturalne niedostatki, które dodatkowo wiążą się ze stosowaniem prawa Unii przez państwa członkowskie, będą podlegały ustaleniu na podstawie obu tych postanowień” [40].

79. Wreszcie analiza ochrony przysługującej na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE wynika także z szerokiego zakresu przedmiotowego, jaki Trybunał nadał temu postanowieniu (zob. pkt 87 niniejszej opinii).

80. Poniżej, w częściach C, D i E niniejszej opinii, szczegółowo przedstawię przyjęty przeze mnie tok rozumowania, jednak najpierw, w części B, poddam analizie zarzuty proceduralne podnoszone przez strony w niniejszych sprawach.

B. W przedmiocie właściwości Trybunału

81. Pragnę zauważyć, że w niniejszych sprawach zostały podniesione dwa zarzuty proceduralne, z których pierwszy dotyczy zasadniczo tego, że sytuacja w postępowaniach głównych nie wchodzi w zakres prawa Unii, zaś drugi – tego, że przedstawione pytania stały się bezprzedmiotowe. Oba te zarzuty wydają się dotyczyć właściwości Trybunału, mimo że zostały one podniesione w kontekście dopuszczalności odesłań prejudycjalnych [41].

1. Sytuacja będąca przedmiotem postępowań głównych objęta zakresem prawa Unii

82. Moim zdaniem sytuacja w postępowaniach głównych w sposób wyraźny wchodzi w zakres prawa Unii.

83. Skarżący w postępowaniach głównych powołują się na naruszenie zakazu dyskryminacji ze względu na wiek, przed którą są chronieni dyrektywą 2000/78. Aby mogli się oni domagać zaspokojenia swojego roszczenia, są oni uprawnieni na podstawie art. 47 karty praw podstawowych do rozpatrzenia ich sprawy przez niezawisły sąd [42].

39 Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 32); z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 47).

40 EU:C:2019:529, pkt 116

41 Zobacz w tym względzie opinie: rzecznika generalnego N. Wahla w sprawie Gullotta i Farmaci di Gullotta Davide & C. (C-497/12, EU:C:2015:168, pkt 16–25); rzecznika generalnego M. Szpunara w sprawach połączonych Rendón Marín i CS (C-165/14 i C-304/14, EU:C:2016:75, pkt 48). Jako przykład szerszej debaty zob. N. Wahl i L. Prete, The Gatekeepers of Article 267 TFEU: On Jurisdiction and Admissibility of References for Preliminary Rulings, *Common Market Law Review*, (2018) 55, 511.

42 Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 6 listopada 2012 r., Komisja/Węgry (C-286/12, EU:C:2012:687).

84. To typowy przykład sytuacji, która „podlega" prawu Unii w rozumieniu orzecznictwa Trybunału [43]. Między sytuacją zaistniałą na podstawie prawa państwa członkowskiego a przepisem prawa Unii, na który się powołano, istnieje bowiem związek przedmiotowy [44]. Ponieważ skarżący domagają się rozpoznania ich sprawy przez niezawisły sąd w celu wyegzekwowania dyrektywy 2000/78, a w szczególności ich prawa do niebycia dyskryminowanym ze względu na wiek, chronionego tą dyrektywą, postępowania główne dotyczą sytuacji, w której państwo członkowskie stosuje prawo Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty praw podstawowych [45]. W konsekwencji sytuacja zaistniała w postępowaniach głównych jest objęta zakresem stosowania art. 47 karty praw podstawowych.

85. Dlatego też główna część mojej analizy opiera się na art.47 karty praw podstawowych. Niemniej jednak, jak zostało wyjaśnione w pkt 93–101 mojej opinii w sprawie Komisja/Polska (Niezależność sądów powszechnych) (C-192/18) [46], z uwagi na to, że art. 47 karty praw podstawowych i art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE mają wspólne źródła prawne i wpisują się w szerszy system zasad ogólnych prawa Unii, między tymi dwoma postanowieniami istnieje „pomost konstytucjonalny", a orzecznictwo dotyczące tych dwóch postanowień w sposób nieunikniony jest ze sobą powiązane [47]. To właśnie na tym powiązanym ze sobą orzecznictwie oprę moją analizę.

86. Sytuacja w postępowaniach głównych jest jednak objęta także przedmiotowym zakresem art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE.

87. W wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18) [48], Trybunał potwierdził, że co się tyczy materialnego zakresu stosowania art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, postanowienie to dotyczy „dziedzin objętych prawem Unii", niezależnie od tego, w jakiej sytuacji państwa członkowskie stosują to prawo w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty praw podstawowych. A zatem, jeżeli organ taki jak Sąd Najwyższy może w określonych wypadkach orzekać o kwestiach związanych ze stosowaniem lub z wykładnią prawa Unii i jako „sąd" w znaczeniu zdefiniowanym w tym prawie należy do systemu środków prawnych tego państwa członkowskiego w dziedzinach objętych prawem Unii, to na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE dane państwo członkowskie jest zobowiązane zapewnić, by taki organ odpowiadał wymogom skutecznej ochrony sądowej, w tym wymogom niezawisłości sędziowskiej, która stanowi integralny element sądzenia i wchodzi w zakres „istoty" prawa do skutecznej ochrony sądowej.

43 Zobacz na przykład wyroki: z dnia 7 marca 2017 r., X i X (C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, pkt 45); z dnia 21 maja 2019 r., Komisja/Węgry (Prawa użytkowania gruntów rolnych) (C-235/17, EU:C:2019:432, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo). Dla zapoznania się ze zwięzłym przedstawieniem zasad prawnych stanowiących podstawę określenia, kiedy państwa członkowskie stosują prawo Unii na mocy art. 51 ust. 1 karty praw podstawowych, zob. postanowienie z dnia 7 września 2017 r., Demarchi Gino (C-177/17 i C-178/17, EU:C:2017:656, pkt 19–21 i przytoczone tam orzecznictwo).

44 Zobacz wyrok z dnia 19 kwietnia 2018 r., Consorzio Italian Management e Catani Multiservizi (C-152/17, EU:C:2018:264, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo). Jako przykład szerszej debaty zob. A. Ward, Article 51 – Field of Application, w: S. Peers, T. Hervey, J. Kenner i A. Ward (eds), *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*, Hart 2014, s. 1413–1454.

45 Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 22 grudnia 2010 r., DEB (C-279/09, EU:C:2010:811).

46 EU:C:2019:529.

47 Widać to wyraźnie w wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r. Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531, w szczególności pkt 43, 46, 47, 55 i 57). Trybunał powoływał się w nim na wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), który dotyczył wykładni art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE; z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), chodziło o spór pociągający za sobą stosowanie prawa Unii i art. 47 karty praw podstawowych w celu potwierdzenia tych samych zasad prawnych.

48 EU:C:2019:531, w szczególności pkt 50, 51, 55–59 i przytoczone tam orzecznictwo. Pragnę wskazać, że jeden z rzeczników generalnych zajął stanowisko, że „wszelkie takie środki o charakterze przekrojowym i horyzontalnym, które z samej definicji wpływają w sposób całościowy na funkcjonowanie krajowych wymiarów sprawiedliwości, są objęte zakresem prawa Unii". Zobacz opinia rzecznika generalnego M. Bobeka w sprawie Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:339, pkt 55).

88. Wreszcie, jak zostało ustalone przez Trybunał w wyroku N.S. i in.[49], protokół nr 30 nie podważa możliwości stosowania karty praw podstawowych w Polsce, a zatem w postępowaniach głównych nie jest wykluczone powołanie się na art. 47 tej karty. Co więcej, protokół nr 30 odnosi się do karty praw podstawowych i nie ogranicza art. 19 ust. 1 TUE pod względem zakresu jego stosowania[50]. Dlatego też wykluczę ten protokół z mojej analizy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE dokonanej poniżej w części D.4 niniejszej opinii.

89. W świetle powyższego należy odrzucić zarzut proceduralny dotyczący tego, że sytuacja w postępowaniach głównych nie jest objęta zakresem prawa Unii.

2. Potrzeba wydania orzeczenia przez Trybunał

90. W mojej ocenie, poza pytaniem pierwszym w sprawach C-624/18 i C-625/18 i kwestią niepodjęcia w praktyce działalności przez Izbę Dyscyplinarną, przedstawione pytania nie są bezprzedmiotowe.

91. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zarówno z brzmienia, jak i z systematyki art. 267 TFUE wynika, że warunkiem zastosowania procedury prejudycjalnej jest rzeczywista zawisłość przed sądem odsyłającym sporu, w którym sąd ten jest zobowiązany wydać orzeczenie pozwalające na uwzględnienie orzeczenia Trybunału[51]. Odesłanie prejudycjalne nie ma bowiem służyć wydawaniu opinii w przedmiocie kwestii ogólnych i hipotetycznych, lecz ma być podyktowane rzeczywistą potrzebą skutecznego rozstrzygnięcia sporu[52]. Chociaż Trybunał w jak największym stopniu opiera się na ocenie sądu krajowego co do niezbędności skierowanych do Trybunału pytań, to należy umożliwić mu dokonanie wszelkiej oceny związanej z wykonywaniem przez niego jego własnych zadań, w szczególności w celu ustalenia swojej własnej właściwości[53].

92. W konsekwencji w kontekście art. 267 TFUE Trybunał uważa, że przedłożone mu pytanie staje się bezprzedmiotowe i co za tym idzie – nie wymaga wydania przez niego orzeczenia[54] zasadniczo wówczas, gdy w toku postępowania dochodzi do zmiany prawnych lub faktycznych ram dotyczących istoty przedstawionych pytań, na przykład wówczas, gdy dane ustawodawstwo krajowe już nie obowiązuje lub gdy orzeczono już w przedmiocie roszczeń skarżącego, skutkiem czego udzielenie przez Trybunał odpowiedzi na te pytania nie jest już konieczne do wydania przez sąd wyroku w postępowaniu głównym[55].

93. W związku z tym w wypadku niniejszych spraw zgadzam się z Polską i Komisją, że pytanie pierwsze w sprawach C-624/18 i C-625/18 stało się bezprzedmiotowe w następstwie zmiany ram faktycznych stanowiących podstawę dla tego pytania. Nie ulega wątpliwości, że po wydaniu już przez sąd odsyłający postanowień odsyłających sędziowie Izby Dyscyplinarnej zostali powołani przez Prezydenta RP w dniu 20 września 2018 r., a Izba Dyscyplinarna zaczęła działać i wykonuje swoje funkcje orzecznicze. Pragnę również zaznaczyć, że sam sąd odsyłający zauważył, iż pytanie to może stać się z tego powodu nieistotne (zob. pkt 38 niniejszej opinii).

49 Wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r. (C-411/10 i C-493/10, EU:C:2011:865, pkt 119, 120). Zobacz również opinie: rzecznik generalnej V. Trstenjak w sprawie N.S. i in. (C-411/10 i C-493/10, EU:C:2011:611, pkt 167–171); rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie Bonda (C-489/10, EU:C:2011:845, pkt 21–23).

50 Zobacz wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 53).

51 Zobacz wyrok z dnia 5 czerwca 2018 r., Kolev i in. (C-612/15, EU:C:2018:392, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).

52 Zobacz postanowienie z dnia 10 stycznia 2019 r., Mahmood i in. (C-169/18, EU:C:2019:5, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).

53 Zobacz wyrok z dnia 24 października 2013 r., Stoilov i Ko (C-180/12, EU:C:2013:693, pkt 37, 38).

54 Zobacz w tym względzie opinia rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie García Blanco (C-225/02, EU:C:2004:669, pkt 35–39).

55 Zobacz na przykład postanowienie z dnia 10 czerwca 2011 r. (C-155/11 PPU, EU:C:2011:387); postanowienie z dnia 10 stycznia 2019 r., Mahmood i in. (C-169/18, EU:C:2019:5).

94. W tych okolicznościach Trybunał powinien stwierdzić, że nie ma potrzeby odpowiadać na pytanie pierwsze w sprawach C-624/18 i C-625/18, ponieważ jego odpowiedź na to pytanie stała się zbyteczna. Pragnę jednak podkreślić, że w żaden sposób nie przesądza to o uprawnieniu sądu odsyłającego do uznania się za właściwy w postępowaniach głównych na podstawie mojej odpowiedzi na pytanie drugie w sprawie C-585/18 i pytanie trzecie w sprawach C-624/18 i C-625/18 ani o przejęciu właściwości, które w sposób konieczny musi wynikać dla sądu odsyłającego z przyjętego przeze mnie wniosku, że Izba Dyscyplinarna nie jest niezależnym sądem (zob. część E niniejszej opinii).

95. Pozostałe pytania sądu odsyłającego – pytania pierwsze i drugie w sprawie C-585/18 oraz pytania drugie i trzecie w sprawach C-624/18 i C-625/18 – nie stały się jednak bezprzedmiotowe.

96. W tym względzie na mocy decyzji Trybunału do sądu odsyłającego zwrócono się z pytaniem, czy w świetle wejścia w życie ustawy z dnia 21 listopada 2018 r. i oświadczeń władz polskich, że ustawa ta będzie skutkowała tym, iż nie będzie już potrzeby wydania przez Trybunał wyroku w niniejszych sprawach, sąd odsyłający wciąż uważa, że odpowiedź na pytania skierowane do Trybunału w tych sprawach pozostaje niezbędna do tego, by umożliwić mu wydanie wyroku w postępowaniach głównych.

97. W odpowiedzi na to zapytanie udzielonej w dniu 25 stycznia 2019 r. sąd odsyłający potwierdził, że odpowiedź na zadane pytania pozostaje niezbędna do tego, by umożliwić mu wydanie wyroku. Sąd odsyłający wskazał w szczególności, po pierwsze, że pytania te dotyczą kwestii, które nie zostały uregulowane w ustawie z dnia 21 listopada 2018 r.; po drugie, że ustawa ta nie uchyla ex tunc spornych przepisów krajowych i ich skutków prawnych; po trzecie, że art. 4 tej samej ustawy ogranicza możliwość uzyskania odpowiedzi na zadane pytania i nie może zostać użyty jako podstawa prawna do zakończenia postępowania.

98. W tych okolicznościach nie można w oczywisty sposób stwierdzić, że wykładnia prawa Unii, o której dokonanie zwrócił się sąd odsyłający, nie jest konieczna do rozstrzygnięcia przez ten sąd zawisłych przed nim sporów. Jak potwierdziła to odpowiedź sądu odsyłającego, mamy tu do czynienia z rzeczywistymi sporami zawisłymi przed sądem odsyłającym, które nie mogą być podważane przez strony w postępowaniach głównych [56], a udzielona przez Trybunał odpowiedź pomoże sądowi odsyłającemu ustalić właściwy sąd do rozpoznania tych sporów [57].

99. Ponadto pragnę zauważyć, że orzecznictwo, na którym opiera się Polska (zob. pkt 52 niniejszej opinii), nie ma zastosowania w niniejszych sprawach. W orzecznictwie tym istotne zmiany dotyczyły istoty przedstawionych pytań [58]. W niniejszym wypadku zadane przez sąd odsyłający pytania nie zostały rozstrzygnięte przez ustawę z dnia 21 listopada 2018 r., jako że ustawa ta nie dotyczy przepisów odnoszących się do Izby Dyscyplinarnej ani składu KRS. Innymi słowy, przepisy te wciąż obowiązują.

100. Co się tyczy domniemanych skutków art. 2 i 4 ustawy z dnia 21 listopada 2018 r. dla sporów w postępowaniach głównych, należy mieć na uwadze, że w kontekście art. 267 TFUE zadaniem Trybunału nie jest rozstrzyganie w przedmiocie prawa krajowego ani określanie, czy postanowienie, w którym rozpoznawana przez niego kwestia została poruszona, zostało wydane zgodnie z przepisami prawa krajowego regulującymi ustrój sądów i ich procedurę [59]. Sądy krajowe ostatniej instancji, takie jak sąd odsyłający, są zasadniczo zobowiązane, na mocy art. 267 akapit trzeci TFUE, do wystąpienia do Trybunału z pytaniami prejudycjalnymi w zakresie wykładni prawa Unii, a krajowe przepisy nie mogą kolidować z tym obowiązkiem [60].

56 Zobacz wyrok z dnia 27 lutego 2014 r., Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, pkt 30).

57 Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 18 października 2011 r., Boxus i in. (C-128/09, C-134/09 i C-135/09, EU:C:2011:667, pkt 28).

58 Zobacz wyroki: z dnia 9 grudnia 2010 r., Fluxys (C-241/09, EU:C:2010:753, pkt 32–34): z dnia 27 czerwca 2013 r., Di Donna (C-492/11, EU:C:2013:428, pkt 27–32); postanowienie z dnia 3 marca 2016 r., Euro Bank (C-537/15, EU:C:2016:143, pkt 27–30, 34–36).

59 Zobacz wyrok z dnia 7 lipca 2016 r., Genentech (C-567/14, EU:C:2016:526, pkt 22).

60 Zobacz wyrok z dnia 5 kwietnia 2016 r., PFE (C-689/13, EU:C:2016:199, pkt 32–34).

101. Z powyższych powodów Trybunał powinien wydać orzeczenie w odniesieniu do pytań pierwszego i drugiego w sprawie C-585/18 oraz pytań drugiego i trzeciego w sprawach C-624/18 i C-625/18, a zarzut proceduralny dotyczący tego, że pytania te stały się bezprzedmiotowe, powinien zostać oddalony.

C. W przedmiocie pytania pierwszego w sprawach C-624/18 i C-625/18 oraz kwestii niepodjęcia w praktyce działalności przez Izbę Dyscyplinarną

102. Poniższe uwagi mają na celu przedstawienie zwięzłej i posiłkowej odpowiedzi na to pytanie, na wypadek gdyby Trybunał nie zgodził się z moim stanowiskiem, że pytanie to stało się bezprzedmiotowe.

103. Pytanie to dotyczy przede wszystkim tego, czy prawo Unii przyznaje sądowi odsyłającemu właściwość w postępowaniach głównych, jeżeli w momencie gdy skarżący próbowali dochodzić swoich roszczeń w związku z dyskryminacją ze względu na wiek na podstawie dyrektywy 2000/78, sąd wyznaczony do ochrony tych praw nie został jeszcze w praktyce ustanowiony.

104. Odpowiedź na to pytanie jest twierdząca z następujących powodów.

105. Po pierwsze, w wyroku Unibet[61] Trybunał orzekł, że państwa członkowskie są zobowiązane do ustanowienia w prawie krajowym nowych środków prawnych w celu umożliwienia jednostkom dochodzenia ich praw wywodzonych z prawa Unii tylko wówczas, gdy takie środki nie istnieją. Nie wydaje się być sporne, że tak właśnie było w okolicznościach zaistniałych w postępowaniach głównych, zważywszy, że Izba Dyscyplinarna nie podjęła do tego czasu działalności z uwagi na to, iż mający w niej zasiadać sędziowie nie zostali jeszcze powołani. Sąd odsyłający rozstrzygnął ten problem, powołując się na nałożony przez orzecznictwo na sądy krajowe obowiązek odstąpienia od stosowania przepisów krajowych, które są niezgodne z prawem Unii, aby zapewnić pełną skuteczność tego prawa[62]. Wystarczy wskazać, że ten nakaz przyczynia się do potwierdzenia rozstrzygnięcia Trybunału zawartego w wyroku Unibet.

106. Ponadto art. 47 karty praw podstawowych, co zostało potwierdzone w art. 9 ust. 1 dyrektywy 2000/78[63], gwarantuje prawo dostępu do sądu[64]. Rozpoznając sprawy wniesione przez skarżących w postępowaniach głównych, sąd odsyłający gwarantuje ten dostęp.

D. W przedmiocie pytania pierwszego w sprawie C-585/18 i pytania drugiego w sprawach C-624/18 i C-625/18 oraz kwestii niezależności Izby Dyscyplinarnej

1. Działanie art. 47 karty praw podstawowych

107. Jak zostało wyjaśnione powyżej, postępowania główne dotyczą sytuacji, w której państwo członkowskie stosuje prawo Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty praw podstawowych, a zatem sytuacja ta powinna być oceniana z punktu widzenia art. 47 tej karty. Jednakże orzecznictwo dotyczące art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w sposób nieunikniony jest powiązane z orzecznictwem odnoszącym się do art. 47 karty praw podstawowych (zob. pkt 85 niniejszej opinii). Przydatne punkty odniesienia

61 Wyrok z dnia 13 marca 2007 r., Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, pkt 40, 41). Zobacz także na przykład wyrok z dnia 3 października 2013 r., Inuit Tapiriit Kanatami i in./Parlamet i Rada (C-583/11 P, EU:C:2013:625, pkt 103, 104).

62 Wyrok z dnia 9 marca 1978 r., Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49).

63 Zobacz na przykład wyrok z dnia 8 maja 2019 r., Leitner (C-396/17, EU:C:2019:375, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

64 Zobacz na przykład wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Toma (C-205/15, EU:C:2016:499, pkt 42).

stanowią również wydane przez organy europejskie i międzynarodowe wytyczne zawierające wspólne dla państw członkowskich zasady odnoszące się do niezawisłości sędziowskiej [65]. Są to źródła, z których będę korzystał przy rozważaniu, czy uregulowania, których dotyczą postępowania główne, są zgodne z wymogami niezawisłości sędziowskiej w świetle prawa Unii.

108. Zważywszy, że sprawy w postępowaniach głównych powinny zostać rozstrzygnięte w oparciu o art. 47 karty praw podstawowych, istotne jest przypomnienie postanowień tej karty, które będą istotne dla tego rozstrzygnięcia. Artykuł 47 akapit drugi karty praw podstawowych stanowi odpowiednik art. 6 ust. 1 EKPC, dotyczącego prawa do rzetelnego procesu. Zgodnie z art. 52 ust. 3 karty praw podstawowych znaczenie i zakres postanowień tej karty są takie same jak znaczenie i zakres praw przyznanych przez EKPC, określone na podstawie treści tej konwencji i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zwanego dalej „ETPC") [66]. Zgodnie z art. 52 ust. 3 karty praw podstawowych i wyjaśnieniami odnoszącymi się do art. 47 tej karty prawo Unii powinno przewidywać „minimalny próg ochrony" zagwarantowany przez art. 6 ust. 1 EKPC w zakresie prawa dostępu do niezawisłego i bezstronnego sądu w rozumieniu orzecznictwa ETPC [67].

109. Wreszcie, w nawiązaniu do argumentów Polski, dokonywanie wykładni art. 267 TFUE nie wydaje się konieczne, ponieważ nie poruszono żadnej kwestii, która wymagałaby od Trybunału rozstrzygnięcia w szczególności, czy dany organ mieści się w zakresie pojęcia „sądu" do celów art. 267 TFUE, lub ustalenia, czy na mocy tego postanowienia sąd krajowy był uprawniony lub zobowiązany do wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym.

110. Chociaż w swoim orzecznictwie Trybunał zauważył ostatnio, że „niezależność sądów krajowych ma zasadnicze znaczenie w szczególności dla prawidłowego funkcjonowania systemu współpracy sądowej pod postacią mechanizmu odesłania prejudycjalnego przewidzianego w art. 267 TFUE" oraz że mechanizm ten „może zostać uruchomiony jedynie przez organ, którego zadaniem jest stosowanie prawa Unii, spełniający w szczególności rzeczone kryterium niezależności" [68], Trybunał w żaden sposób nie sugerował, by źródeł regulujących tę niezależności należało poszukiwać wyłącznie w orzecznictwie wypracowanym na podstawie art. 267 TFUE.

111. Co więcej, dokonywana przez Trybunał ocena kryterium niezawisłości przy ustalaniu, czy dany organ spełnia kryteria „sądu" na potrzeby wystąpienia z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE, stanowi *czynność odmienną pod względem jakościowym* od przeprowadzania oceny, czy zostały dochowane wymogi niezawisłości sędziowskiej w rozumieniu art. 47 karty praw podstawowych, jak również art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE [69].

65 Zobacz także opinia rzecznika generalnego E. Tancheva w sprawie Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:325, pkt 72).

66 Zobacz Wyjaśnienia dotyczące karty praw podstawowych (Dz.U. 2007, C 303, s. 17), wyjaśnienia odnoszące się do art. 47, s. 30, i do art. 52, s. 34.

67 Zobacz wyrok z dnia 21 maja 2019 r., Komisja/Węgry (Prawa użytkowania gruntów rolnych) (C-235/17, EU:C:2019:432, pkt 72). Pragnę wskazać na marginesie, że w wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531, w szczególności pkt 76, 79), Trybunał zastosował wobec zasady nieusuwalności sędziów kryterium proporcjonalności. W niniejszym przypadku zauważam, że zgodnie z art. 52 ust. 3 karty praw podstawowych prawo Unii stoi na straży zasad nieusuwalności i niezawisłości sędziów w zakresie odpowiadającym minimalnemu progowi ochrony przyznanemu na podstawie orzecznictwa ETPC.

68 Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., ASJP (C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 43); z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 54).

69 Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 4 lutego 1999 r., Köllensperger i Atzwanger (C-103/97, EU:C:1999:52, pkt 24); opinie: rzecznika generalnego N. Wahla w sprawie Torresi (C-58/13 i C-59/13, EU:C:2014:265, pkt 45–54); rzecznika generalnego M. Bobeka w sprawie Pula Parking (C-551/15, EU:C:2016:825, pkt 81–107).

112. W ramach mechanizmu odesłania prejudycjalnego ustanowionego w art. 267 TFUE Trybunał rozpatruje kwestię związaną z toczącym się przed nim postępowaniem, dotyczącą organów uprawnionych do występowania z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, która jest powiązana z celami leżącymi u podstaw tego mechanizmu, służącymi nawiązaniu dialogu między Trybunałem a sądami krajowymi oraz zapewnieniu jednolitej wykładni prawa Unii [70].

113. W ramach art. 47 karty praw podstawowych, podobnie jak art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, Trybunał dokonuje merytorycznej oceny dotyczącej w szczególności tego, czy w świetle wymogów ustanowionych w tych postanowieniach rozpatrywane uregulowanie narusza niezawisłość sędziowską.

114. Co najważniejsze i jak zauważono powyżej, zgodnie z art. 52 ust. 3 karty praw podstawowych prawo Unii gwarantuje niezawisłość sędziowską przynajmniej na poziomie zagwarantowanym przez art. 6 ust. 1 EKPC (zob. pkt 108 niniejszej opinii). W związku z tym, gdyby orzecznictwo wypracowane przez Trybunał w odniesieniu do kryterium niezależności na podstawie art. 267 TFUE (w kontekście ustalenia, czy dany organ jest uprawniony do wystąpienia do Trybunału z odesłaniem prejudycjalnym) okazało się niewystarczające do zapewnienia „minimalnego progu ochrony" zagwarantowanego przez art. 6 ust. 1 EPKC [71], to wciąż standard ten musiałby pozostać zachowany.

2. Istota gwarancji niezawisłości sędziowskiej na podstawie prawa Unii

115. Warto przypomnieć, że Trybunał uznał już, iż art. 47 karty praw podstawowych potwierdza zasadę skutecznej ochrony sądowej, która stanowi zasadę ogólną prawa Unii wynikającą z tradycji konstytucyjnych wspólnych państwom członkowskim i zapisaną w art. 6 i 13 EKPC [72], za pośrednictwem której to zasady jest chroniona praworządność jako wartość Unii wymieniona w art. 2 TUE [73]. Istotę gwarancji niezawisłości sędziowskiej w prawie Unii można przedstawić w następujący sposób.

116. W pierwszej kolejności zgodnie z orzecznictwem Trybunału „gwarancje niezawisłości i bezstronności wymagają istnienia zasad, w szczególności co do składu organu, *mianowania*, okresu trwania kadencji oraz powodów wyłączenia i odwołania jego członków, pozwalających wykluczyć w przekonaniu podmiotów prawa wszelką uzasadnioną wątpliwość co do niezależności tego organu od czynników zewnętrznych oraz neutralności w odniesieniu do pozostających w sporze interesów" [74].

117. Trybunał orzekł również, że wymóg niezawisłości sędziowskiej oznacza, iż s*ystem środków dyscyplinarnych* dla osób, którym powierzono zadanie sądzenia, przewiduje niezbędne gwarancje w celu uniknięcia ryzyka wykorzystywania takiego systemu do politycznej kontroli treści orzeczeń sądowych. W tym względzie normy, które określają w szczególności zarówno zachowania stanowiące przewinienia dyscyplinarne, jak i konkretnie mające zastosowanie kary, normy, które przewidują

70 Zobacz na przykład wyroki: z dnia 5 grudnia 2017 r., M.A.S. i M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, pkt 22, 23); z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo). Jako przykład szerszej debaty zob. M. Broberg i N. Fenger, *Preliminary References to the European Court of Justice*, Second Edition, Oxford University Press, 2014, s. 60–106.

71 Zobacz wyrok z dnia 21 maja 2019 r., Komisja/Węgry (Prawa użytkowania gruntów rolnych) (C-235/17, EU:C:2019:432, pkt 72).

72 Zobacz na przykład wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).

73 Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 48); z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 58).

74 Zobacz na przykład wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 66); opinia 1/17 (umowa CETA UE–Kanada) z dnia 30 kwietnia 2019 r. (EU:C:2019:341, pkt 204). Wyróżnienie moje. Te gwarancje niezawisłości i bezstronności są związane, odpowiednio, z zewnętrznymi i wewnętrznymi aspektami niezawisłości wypracowanymi w orzecznictwie: zob. na przykład wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 71–73 i przytoczone tam orzecznictwo).

interwencję *niezależnego organu* zgodnie z procedurą w pełni gwarantującą prawa potwierdzone w art. 47 i 48 karty praw podstawowych, w tym prawo do obrony, oraz normy, które przewidują możliwość zaskarżenia orzeczeń organów dyscyplinarnych, są podstawowymi gwarancjami służącymi zachowaniu niezależności wymiaru sprawiedliwości [75].

118. Na tej podstawie przepisy dotyczące powoływania sędziów i systemu środków dyscyplinarnych dla sędziów są ważnymi elementami gwarancji niezawisłości sędziowskiej w ramach prawa Unii, a istnienie niezależnego organu w kontekście systemu środków dyscyplinarnych stanowi część tych gwarancji. Należy zatem uznać, że nawet jeśli organ, któremu powierzono zadanie przeprowadzania naboru sędziów, taki jak KRS, sam nie pełni funkcji sądu, zasady dotyczące między innymi jego składu i funkcjonowania w zakresie, w jakim dotyczą tych aspektów, mogą zostać uwzględnione na potrzeby oceny, czy sąd krajowy zapewnia wystarczające gwarancje niezawisłości zgodnie z art. 47 karty praw podstawowych.

119. ETPC konsekwentnie potwierdzał w swych orzeczeniach, że w celu ustalenia, czy sąd można uznać za „niezawisły" w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC, należy zwrócić uwagę między innymi na sposób powoływania jego członków i ich kadencję, na istnienie gwarancji chroniących ich przed naciskami z zewnątrz oraz na to, czy dany organ postrzegany jest jako niezależny [76].

120. Jak zauważyłem w moich opiniach w sprawie Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18) i w sprawie Komisja/Polska (Niezależność sądów powszechnych) (C-192/18) [77], niezawisłość i bezstronność sędziów w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC wymaga obiektywnej oceny, czy sam sąd zapewnia wystarczające gwarancje pozwalające wykluczyć wszelkie uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności. Wywoływane wrażenie ma pewne znaczenie, ponieważ „sprawiedliwość powinna nie tylko być wymierzana, ale także wymierzana w sposób widoczny dla wszystkich". Na szali leży bowiem zaufanie, jakie sądy powinny budzić wśród obywateli w demokratycznym społeczeństwie. Ponadto, rozważając w jednej ze spraw, czy istnieje uzasadniony powód do obaw dotyczących nieprzejawiania oznak niezależności, ETPC orzekł, że decydujące jest to, czy obawy te znajdują obiektywne uzasadnienie [78].

121. W orzecznictwie dotyczącym art. 6 ust. 1 EKPC ETPC przy dokonywaniu oceny, czy dany organ jest niezależny, brał pod uwagę sposób, w jaki są powoływani sędziowie będący członkami rad sądownictwa lub podobnych organów. Na przykład w sprawie Denisov przeciwko Ukrainie [79] ETPC podkreślił, że z uwagi na doniosłość ograniczenia wpływu organów politycznych na skład danego organu należy ocenić sposób, w jaki sędziowie są powoływani do tego organu, z uwzględnieniem organów, które ich delegowały, oraz roli środowiska sędziowskiego w tym procesie. Na tej podstawie ETPC orzekł, że skład danego organu ujawnił szereg strukturalnych braków, które naruszały wymogi niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC. W szczególności ETPC wziął pod uwagę okoliczność, że rozpatrywany organ składał się w większości z członków, którzy nie reprezentowali środowiska sędziowskiego, wyznaczonych bezpośrednio przez organy ustawodawcze i wykonawcze, oraz to, że liczba członków reprezentujących wymiar sprawiedliwości wybranych przez ich środowisko była ograniczona, a organy wykonawcze wchodziły w skład tego organu jako członkowie powołani z urzędu.

75 Zobacz na przykład wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, pkt 67); postanowienie z dnia 12 lutego 2019 r., RH (C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, pkt 47). Wyróżnienie moje.

76 Zobacz na przykład orzeczenie ETPC z dnia 6 listopada 2018 r. w sprawie Nunes De Carvalho przeciwko Portugalii, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, § 144 i przytoczone tam orzecznictwo.

77 EU:C:2019:325, pkt 71; EU:C:2019:529, pkt 111 (gdzie przytoczono orzeczenie ETPC: z dnia 25 września 2018 r. w sprawie Denisov przeciwko Ukrainie, CE:ECHR:2018:0925JUD007663911, §§ 60–64; z dnia 6 listopada 2018 r. w sprawie Nunes De Carvalho przeciwko Portugalii, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, §§ 144–150]. Zobacz także Bangalore Principles of Judicial Conduct, 2002, w szczególności pkt 1.3, 1.6, 3.2.

78 Zobacz orzeczenie ETPC z dnia 6 maja 2003 r. w sprawie Kleyn i in. przeciwko Niderlandom, CE:ECHR:2003:0506JUD003934398, § 194 i przytoczone tam orzecznictwo.

79 Orzeczenie ETPC z dnia 25 września 2018 r. w sprawie Denisov przeciwko Ukrainie, CE:ECHR:2018:0925JUD007663911, §§ 68–70 (za orzeczeniem ETPC z dnia 9 stycznia 2013 r. w sprawie Volkov przeciwko Ukrainie, CE:ECHR:2013:0109JUD002172211, §§ 109–115).

122. Ponadto w wyroku Ástráðsson przeciwko Islandii [80] ETPC stwierdził, że do rażącego naruszenia obowiązujących przepisów krajowych dotyczących powoływania sędziów dochodzi wówczas, gdy pozostałym rodzajom władzy, w szczególności władzy wykonawczej, przysługuje nadmierne uznanie podważające integralność samego procesu powołania z naruszeniem art. 6 ust. 1 EKPC. W tym względzie ETPC podkreślił, że krajowe ramy prawne miały na celu ustanowienie gwarancji niezawisłości sędziowskiej względem władzy wykonawczej oraz zminimalizowanie ryzyka, że na ten proces będą miały niepożądany wpływ partykularne interesy polityczne. ETPC uznał, że ten proces miał negatywny wpływ na zaufanie, jakie sądownictwo w demokratycznym społeczeństwie powinno wzbudzać w publicznym odczuciu, i pozostawał w sprzeczności z podstawową regułą praworządności, zgodnie z którą sąd powinien zostać ustanowiony na mocy ustawy.

123. Na tej podstawie zauważam, że nawet jeżeli okoliczności rozpatrywane w przywołanych orzeczeniach ETPC różnią się od okoliczności niniejszych spraw, orzecznictwo ETPC dotyczące art. 6 ust. 1 EKPC uwzględnia przejawianie oznak niezależności oraz skład rad sądownictwa i podobnych im organów przy dokonywaniu oceny niezawisłości w świetle tego postanowienia.

124. Ponadto, jak wskazują najnowsze badania [81], rady sądownictwa i podobne im organy odgrywają zasadniczą rolę w zapewnieniu niezależności i autonomii sądownictwa w wielu, choć nie we wszystkich, państwach członkowskich. Mimo że nie istnieje jednolity model dla rad sądownictwa, uznaje się, że posiadają one pewne wspólne cechy związane z ich misją zabezpieczania niezawisłości sędziowskiej i z ich funkcjonowaniem w ramach systemów sądownictwa w ich odpowiednich jurysdykcjach w celu utrzymania poszanowania praworządności i praw podstawowych.

125. Zgodnie z opracowanymi przez organy europejskie i międzynarodowe wytycznymi pragnę zauważyć, że te wspólne cechy obejmują następujące aspekty. Po pierwsze, *misją* rad sądownictwa jest stanie na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów, co oznacza, że muszą być one wolne od jakichkolwiek wpływów ze strony organów ustawodawczych i wykonawczych [82].

126. Po drugie, nie istnieje jeden model, jaki powinien obowiązywać przy utworzeniu rady sądownictwa, pod warunkiem że jej *skład* gwarantuje niezależność tego organu i umożliwia jej działanie w sposób skuteczny [83]. W szczególności w radach sądownictwa powinni co do zasady zasiadać sędziowie wybrani przez członków ich środowiska, aby uniknąć manipulacji i nadmiernej presji [84]. Procedura wyboru powinna być przeprowadzana w sposób obiektywny i przejrzysty, z zapewnieniem szerokiej reprezentacji sędziów sądów wszystkich szczebli, przy jednoczesnym odwodzeniu władzy ustawodawczej i wykonawczej od zaangażowania w proces wyboru [85].

80 Orzeczenie ETPC z dnia 12 marca 2019 r. w sprawie Ástráðsson przeciwko Islandii, CE:ECHR:2019:0312JUD002637418, w szczególności §§ 103, 121–123.

81 Rada Praw Człowieka ONZ, Sprawozdanie specjalnego sprawozdawcy ONZ ds. niezależności sędziów i prawników, 2 maja 2018 r. (zwane dalej „sprawozdaniem ONZ z 2018 r."), pkt 7–31 i przytoczone tam źródła. Zobacz także na przykład Europejska Rada Konsultacyjna Sędziów (CCJE), Opinia nr 10 (2007) w sprawie rady sądownictwa w służbie społeczeństwu, 23 listopada 2007 r. (zwana dalej „opinią CCJE z 2007 r."); A. Seibert-Fohr (ed), *Judicial Independence in Transition*, Springer 2012; D. Kosař (guest ed), Special Issue, Judicial Self-Governance in Europe, *German Law Journal*, (2018) 19, 1567.

82 Zobacz na przykład zalecenie z 2010 r., przypis 26, pkt 26; Europejska Sieć Rad Sądownictwa (ENCJ), Sprawozdanie dotyczące rad sądownictwa 2010–2011, Zalecenie w sprawie rad sądownictwa, 2011 (zwane dalej „sprawozdaniem ENCJ z 2011 r."), pkt 3.2; Międzynarodowe Stowarzyszenie Sędziów, Uniwersalna karta sędziego, zaktualizowana w dniu 14 listopada 2017 r., art. 2-3; sprawozdanie ONZ z 2018 r., przypis 81, pkt 32, 37.

83 Zobacz na przykład Europejska Komisja na rzecz Demokracji przez Prawo (Komisja Wenecka), Opinia nr 403/2006 dotycząca nominacji sędziowskich, 22 czerwca 2007 r., CDL-AD(2007)028, pkt 28; opinia CCJE z 2007 r., przypis 81, pkt 15; sprawozdanie ONZ z 2018 r., przypis 81, pkt 66.

84 Zobacz na przykład Karta europejska z 1998 r., przypis 32, uzasadnienie, pkt 1.3; opinia CCJE z 2007 r., przypis 81, pkt 17–19; zalecenie z 2010 r., przypis 26, pkt 27; Europejska Rada Konsultacyjna Sędziów (CCJE), Wielka karta sędziów (zasady podstawowe), 17 listopada 2010 r., CCJE(2010) 3 final, pkt 13; sprawozdanie ENCJ z 2011 r., przypis 82, pkt 2.1–2.3.

85 Zobacz na przykład Karta europejska z 1998 r., przypis 32, pkt 1.3; opinia CCJE z 2007 r., przypis 81, pkt 25–31; sprawozdanie ENCJ z 2011 r., przypis 82, pkt 2.3; sprawozdanie ONZ z 2018 r., przypis 81, pkt 75, 76.

127. Po trzecie, w celu zapewnienia ciągłości sprawowanych funkcji *kadencja* członków rad sądownictwa nie powinna upływać w tym samym momencie lub być odnawiana po wyborach parlamentarnych, a ich członkowie nie powinni być odwoływani przed jej wygaśnięciem [86].

128. Po czwarte, nabór, powoływanie lub awansowanie sędziów należą do najbardziej rozpowszechnionych *funkcji* rad sądownictwa, a procedury powinny być przeprowadzane przez rady sądownictwa, które są niezależne od organów ustawodawczych i wykonawczych [87].

129. W związku z tym można uznać, że przepisom dotyczącym składu, kadencji i funkcji rad sądownictwa przyświeca nadrzędny cel, jakim jest zapewnienie ich roli strażnika niezawisłości sędziowskiej, a tym samym unikania wywierania wpływu przez organy ustawodawcze i wykonawcze, w szczególności w zakresie powoływania ich członków. W moim przekonaniu, chociaż państwa członkowskie mają swobodę decydowania, czy ustanowić radę sądownictwa lub podobny jej organ, to jeżeli taka rada zostanie utworzona, jej niezależność musi być zagwarantowana w wystarczającym stopniu, między innymi poprzez tego rodzaju przepisy.

3. Zastosowanie do okoliczności postępowań głównych

130. W świetle powyższych rozważań uważam, że Izba Dyscyplinarna, stanowiąca przedmiot postępowań głównych, nie spełnia wymogów niezawisłości określonych w art. 47 karty praw podstawowych.

131. Pragnę zauważyć, że KRS jest organem, którego zadaniem jest stanie na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów w rozumieniu Konstytucji RP, a jej funkcje obejmują przeprowadzenie naboru sędziów Sądu Najwyższego, w tym Izby Dyscyplinarnej, rekomendowanych Prezydentowi RP do powołania (zob. pkt 16 i 19 niniejszej opinii). W związku z tym, aby należycie wykonywać swoje zadania, KRS musi być wolna od wpływów organów ustawodawczych i wykonawczych.

132. Tymczasem sam sposób powoływania członków KRS ujawnia nieprawidłowości, które mogą zagrozić jej niezależności od organów ustawodawczych i wykonawczych. Po pierwsze, wynika to z faktu, że zgodnie z art. 9a ustawy o KRS (zob. pkt 22 niniejszej opinii) 15 sędziów będących członkami KRS jest obecnie wybieranych nie przez sędziów, jak wcześniej, lecz przez Sejm. Oznacza to, że KRS składa się w większości z członków reprezentujących władze ustawodawczą i wykonawczą, zważywszy, że jest to 23 z 25 członków tego organu [88].

133. Co więcej, zgodnie z art. 11a ust. 2 ustawy o KRS kandydaci na członków KRS wybieranych spośród sędziów mogą być zgłaszani przez grupę 2000 polskich obywateli lub co najmniej 25 sędziów. W myśl art. 11d tej ustawy wybór tych członków Rady jest dokonywany przez Sejm większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów (zob. pkt 24 i 25 niniejszej opinii).

86 Zobacz na przykład opinia CCJE z 2007 r., przypis 81, pkt 35; sprawozdanie ONZ z 2018 r., przypis 81, pkt 83. Zobacz także Plan działania Rady Europy ws. wzmocnienia niezawisłości i bezstronności sędziów, 13 kwietnia 2016 r., (CM(2016)36 final, uwagi wyjaśniające, działanie 1.1, s. 20 („Zmiany ram prawych działania rad sądownictwa nie powinny prowadzić do przedwczesnego zakończenia kadencji członków wybranych w okresie obowiązywania wcześniejszych przepisów, z wyjątkiem sytuacji gdy zmiana ram prawnych ma na celu wzmocnienie niezależności składu rady").

87 Zobacz na przykład Karta europejska z 1998 r., przypis 32, pkt 3.1; sprawozdanie ENCJ z 2011 r., przypis 82, pkt 3.3–31; lista kontrolna dotycząca praworządności z 2016 r., przypis 36, pkt 81; sprawozdanie ONZ z 2018 r., przypis 81, pkt 48.

88 To jest 21 członków KRS powoływanych jest przez władzę ustawodawczą (15 członków wybranych spośród sędziów plus 4 członków wybranych przez Sejm plus 2 członków wyznaczonych przez Senat, izbę wyższą polskiego parlamentu); 1 członek powoływany jest przez Prezydenta RP; a z 3 członków sprawuje swoje funkcje z urzędu, przy czym 1 jest członkiem władzy wykonawczej (Minister Sprawiedliwości), a 2 – sędziami (Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego). Zobacz pkt 20 niniejszej opinii.

134. A zatem można stwierdzić, że sposób powoływania członków KRS wiąże się z wpływem organów ustawodawczych na KRS i nie można wykluczyć, że Sejm wybierze kandydatów, którzy nie mają wsparcia lub mają niewielkie wsparcie ze strony sędziów, skutkiem czego opinia środowiska sędziowskiego może mieć niewystarczającą wagę w procesie wyboru członków KRS [89]. Niezależnie od wskazywanego celu wzmocnienia legitymacji demokratycznej i reprezentatywności KRS uregulowanie to jest w stanie niekorzystnie wpływać na niezależność KRS [90].

135. Należy także pamiętać, że zmianom sposobu powoływania sędziów będących członkami KRS towarzyszyło przedwczesne zakończenie kadencji dotychczasowych członków KRS. Nie kwestionowano faktu, że ustawa o KRS przewiduje wcześniejsze zakończenie kadencji sędziów wchodzących w skład KRS z chwilą wyboru nowych członków (zob. pkt 22 i 26 niniejszej opinii). Niezależnie od wskazywanego celu, jakim jest ujednolicenie kadencji zasiadania w KRS, można uznać, że niezwłoczne zastąpienie dotychczasowych członków KRS powiązane z nowym systemem powoływania KRS w jeszcze większym stopniu osłabia niezależność KRS względem organów ustawodawczych i wykonawczych [91].

136. Mojej analizy nie podważa wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 marca 2019 r. (K 12/18) [92]. W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny orzekł, po pierwsze, że art. 9a ustawy o KRS dotyczący sposobu powoływania sędziów będących członkami tego organu przez Sejm (zob. pkt 22 niniejszej opinii) jest zgodny z szeregiem postanowień Konstytucji RP, a po drugie, że art. 44 ust. 1a ustawy o KRS regulujący procedurę sądowej kontroli decyzji odmownych w sprawach indywidualnych dotyczących powoływania sędziów (zob. pkt 28 niniejszej opinii) jest niezgodny z art. 184 Konstytucji RP. Wyrok ten nie zawiera elementów istotnych z punktu widzenia wymogów niezależności Izby Dyscyplinarnej w świetle prawa Unii, a w każdym razie sam w sobie nie usuwa wszystkich opisanych powyżej okoliczności przyczyniających się do osłabienia niezależności KRS.

137. Na tej podstawie, z uwagi na to, że rady sadownictwa mają kluczowe znaczenie dla zagwarantowania niezależności sądownictwa w jurysdykcjach, w których zostały utworzone, oraz że one same powinny być niezależne i wolne od wpływu organów ustawodawczych i wykonawczych na realizację ich zadań, rola KRS w procesie naboru sędziów Izby Dyscyplinarnej skłania mnie do uznania, że taka izba nie zapewnia wystarczających gwarancji niezależności w świetle art. 47 karty praw podstawowych. Istnieją uzasadnione podstawy do tego, by obiektywnie wątpić w niezależność Izby Dyscyplinarnej w świetle roli, jaką organy ustawodawcze odgrywają w procesie wyboru 15 sędziów będących członkami KRS, oraz roli, jaką ten organ odgrywa przy naborze sędziów rekomendowanych Prezydentowi RP do powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego. Wątpliwości tych nie może rozwiać doradcza, technicznie mówiąc, rola KRS w tym procesie.

138. Ponadto, jak wskazali skarżący, Urząd Nadzoru EFTA i Komisja, wiele kwestii dotyczących wyłaniania sędziów Izby Dyscyplinarnej powinno być rozpatrywanych w powiązaniu ze zmianami w sposobie powoływania członków KRS będących sędziami.

139. W szczególności nie kwestionowano faktu, że, po pierwsze, do dnia obsadzenia po raz pierwszy wszystkich stanowisk w Izbie Dyscyplinarnej sędziowie są powoływani do tej izby przez Prezydenta RP (zob. pkt 18 niniejszej opinii); po drugie, Izba Dyscyplinarna podlega w pewnym stopniu przepisom odróżniającym ją od pozostałych izb Sądu Najwyższego, takim jak art. 20 ustawy o Sądzie Najwyższym z 2017 r., stanowiący, że w zakresie dotyczącym sędziów orzekających w Izbie Dyscyplinarnej funkcje

89 Zobacz między innymi uzasadniony wniosek Komisji, przypis 3, motywy 141–143; opinia Komisji Weneckiej nr 904/2017, przypis 4, pkt 24–26; sprawozdanie ONZ z 2018 r., przypis 4, pkt 67–69.

90 Można również uznać, że cele te mogą zostać osiągnięte za pomocą innych środków, na co wskazano w opinii Komisji Weneckiej nr 904/2017, przypis 4, pkt 27; Grupa Państw przeciwko Korupcji (GRECO) przy Radzie Europy, załącznik do sprawozdania z czwartej rundy oceny dotyczącej Polski, 22 czerwca 2018 r., Greco-AdHocRep(2018)3, pkt 28, 29.

91 Zobacz na przykład uzasadniony wniosek Komisji, przypis 3, motywy 140, 144, 145, 175; opinia Komisji Weneckiej nr 904/2017, przypis 4, pkt 28–31; sprawozdanie ONZ w sprawie Polski z 2018 r., przypis 4, pkt 70.

92 Dla podsumowania zob. komunikat prasowy Trybunału Konstytucyjnego po rozprawie, K 12/18, dostępny pod adresem: http://trybunal.gov.pl/.

Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wykonuje Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej (zob. pkt 14 niniejszej opinii); po trzecie, przepisy dotyczące Izby Dyscyplinarnej zostały wprowadzone jako część pakietu ustawodawczego dotyczącego reformy polskiego sądownictwa (zob. pkt 1 niniejszej opinii); po czwarte, do zadań Izby Dyscyplinarnej należy orzekanie w sprawach z zakresu przechodzenia przez sędziów Sądu Najwyższego w stan spoczynku oraz spraw związanych z postępowaniami dyscyplinarnymi prowadzonymi przeciwko sędziom, których to aspektów dotyczył ów pakiet ustawodawczy (zob. pkt 15 i 17 niniejszej opinii)[93]. W istocie ustawa zmieniająca ustawę o KRS z 2017 r. weszła w życie około trzy miesiące przed ustawą o Sądzie Najwyższym z 2017 r. (zob. pkt 11 i 21 niniejszej opinii), przyznając KRS jej rolę w procesie naboru sędziów rekomendowanych Prezydentowi RP do powołania na stanowisko sędziego Izby Dyscyplinarnej.

140. W tym względzie pragnę zauważyć, że w uchwale przedstawiającej jej stanowisko w niniejszych sprawach[94] Izba Dyscyplinarna podkreśla między innymi, że powoływanie sędziów stanowi konstytucyjną prerogatywę Prezydenta RP wykonywaną we współpracy z KRS oraz że Izba Dyscyplinarna spełnia wymogi art. 6 ust. 1 EKPC, ponieważ została ustanowiona ustawą, a przepisy dotyczące jej statusu, kompetencji i wewnętrznej organizacji gwarantują niezależność tej izby oraz niezawisłość i bezstronność orzekających w niej sędziów. Twierdzi ona, że niezawisłość i bezstronność sędziów Izby Dyscyplinarnej jest zapewniona w szczególności poprzez przepisy dotyczące możliwości wyłączenia sędziego i powinna być oceniana w świetle konkretnej sytuacji faktycznej.

141. Chociaż Prokurator Generalny i Polska, a także Izba Dyscyplinarna wysuwali argumenty dotyczące konstytucyjnej prerogatywy Prezydenta RP w zakresie powoływania sędziów oraz formalnych gwarancji niezależności znajdujących zastosowanie do Izby Dyscyplinarnej, to argumenty te, rozpatrywane w świetle rozważań zawartych w pkt 132–135 i 139 niniejszej opinii, nie są wystarczające, aby rozwiać wrażenie braku obiektywnej niezależności tej izby.

142. Co więcej, zaistniała w postępowaniach głównych sytuacja powoduje jeszcze bardziej nasilone wrażenie braku niezależności, zważywszy, że skarżący domagają się rozpoznania ich sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd, wnosząc środek prawny mający na celu naprawienie podnoszonego przez nich naruszenia ochrony ich nieusuwalności i niezawisłości. Co się tyczy skarżącego w sprawie C-585/18, tak sformułowane uregulowania wydają się być sprzeczne z zasadą równości broni[95]. Jest tak dlatego, że skarżący uzyskał negatywną opinię KRS, która odgrywa określoną rolę przy powoływaniu sędziów Izby Dyscyplinarnej – sądu, do którego może on wnieść środek zaskarżenia zgodnie z polskim prawem. Wydaje się to być problematyczne z punktu widzenia równości broni w świetle wniosku, do którego doszedłem w odniesieniu do niedociągnięć w zakresie niezależności Izby Dyscyplinarnej wywołanych sposobem, w jaki są powoływani członkowie KRS.

143. Chciałbym jednak zaznaczyć, że powyższe nie oznacza, że wymogi związane z niezawisłością sędziowską należy interpretować jako uniemożliwiające państwom członkowskim dokonywania stosownych reform ich systemów, dotyczących w szczególności wyboru sędziów i składu ich rad sądownictwa lub podobnych im organów, lecz raczej jako zobowiązujące państwa członkowskie do przeprowadzenia takiej reformy z poszanowaniem zobowiązań wynikających dla nich z prawa Unii, które obejmują obowiązek utrzymania niezależności ich sądów oraz niezawisłości sędziów w zgodzie z art. 47 karty praw podstawowych.

93 Należy podkreślić, że w swojej opinii nr 904/2017, przypis 4, w szczególności w pkt 89–95, 128–131, Komisja Wenecka uznała powiązane skutki polskich przepisów dotyczących KRS i Izby Dyscyplinarnej w połączeniu z innymi reformami za poważne zagrożenie dla niezawisłości sędziowskiej. Jednocześnie w dniu 17 września 2018 r. Europejska Sieć Rad Sądownictwa (ENCJ) zawiesiła KRS w prawach członka, co było spowodowane zmianami w powoływaniu będących jej członkami sędziów w związku z 13 dodatkowymi okolicznościami, w tym faktem, że ustawa o KRS stanowi część szeroko zakrojonej reformy mającej na celu wzmocnienie pozycji władzy wykonawczej i narusza niezawisłość sędziowską; zob. stanowisko ENCJ, przypis 28, a także komunikat prasowy, Europejska Sieć Rad Sądownictwa zawiesza polską Krajową Radę Sądownictwa – KRS, dostępne na stronie: http://www.encj.eu/.

94 Zobacz przypis 20 niniejszej opinii.

95 Zobacz na przykład wyroki: z dnia 28 lipca 2016 r., Ordre des barreaux francophones et germanophone i in. (C-543/14, EU:C:2016:605, pkt 40, 41); z dnia 16 maja 2017 r., Berlioz Investment Fund (C-682/15, EU:C:2017:373, pkt 96 i przytoczone tam orzecznictwo).

144. Niemniej jednak argumenty przedstawione przez Prokuratora Generalnego i Polskę oparte na domniemanych podobieństwach między rozwiązaniami przyjętymi w Polsce a rozwiązaniami stosowanymi w innych państwach członkowskich nie są przekonujące. Jak wskazali skarżący, niniejsze sprawy dotyczą sytuacji w Polsce, w szczególności w świetle rozważań zawartych w pkt 132–135 i 139 niniejszej opinii [96]. Warto być może także podkreślić, że między państwami członkowskimi nie obowiązują podwójne standardy w tym zakresie, ponieważ jakikolwiek przyjęty przez państwo członkowskie środek osłabiający niezawisłość sędziowską w rozumieniu art. 47 karty praw podstawowych nie powinien być tolerowany w porządku prawnym Unii.

4. Ocena na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE

145. Nasuwa się pytanie, czy oprócz naruszenia art. 47 karty praw podstawowych, naruszenie wymogów niezawisłości sędziowskiej w okolicznościach takich jak te występujące w postępowaniach głównych, jest także równoznaczne z zaistnieniem strukturalnego lub ogólnego niedostatku godzącego w istotę niezawisłości sędziowskiej z punktu widzenia art. 19 ust. 1 akapit drugi [97] TUE, prowadzącego do szerszego naruszenia praworządności chronionej na mocy art. 2 TUE [98].

146. W mojej opinii w sprawie Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18) [99] stanąłem na stanowisku, że przepisy krajowe obniżające wiek przejścia w stan spoczynku sędziów Sądu Najwyższego bez ustanowienia odpowiednich gwarancji ich nieusuwalności i niezawisłości były równoznaczne w istocie z takim strukturalnym niedostatkiem, obejmując, jak było w tym przypadku, jedną trzecią sędziów Sądu Najwyższego. W mojej opinii w sprawie Komisja/Polska (niezależność sądów powszechnych) (C-192/18) [100] doszedłem do tego samego wniosku w odniesieniu do przepisów krajowych obniżających wiek przejścia w stan spoczynku dla sędziów sądów powszechnych, obejmujących, jak również było w tym przypadku, jedną trzecią polskich sędziów. Obie te reformy wpłynęły na strukturę polskiego sądownictwa ogólnie.

147. Pragnę zauważyć, że w wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18) [101] Trybunał nie poruszył kwestii powagi naruszenia postanowień chroniących nieusuwalność i niezawisłość sędziów w kontekście art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE. W wyroku tym nie odniesiono się także do systemowego lub ogólnego naruszenia tych postanowień [102].

148. Dochodzę do wniosku, że okoliczności występujące w postępowaniu głównym w każdym wypadku są równoznaczne z naruszeniem art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE.

96 Pragnę zauważyć, że zgodnie z unijną tablicą wyników wymiaru sprawiedliwości z 2019 r. wśród 20 państw członkowskich objętych badaniem Polska jest jedynym państwem członkowskim, w którym powoływanie sędziów będących członkami rady sądownictwa jest proponowane niewyłącznie przez sędziów i zatwierdzane przez Parlament. Zobacz komunikat Komisji – Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości na 2019 r., COM(2019) 198 final z dnia 26 kwietnia 2019 r., pozycja 54, s. 55, 62. Zobacz także opinia końcowa OBWE w sprawie Polski z 2017 r., przypis 4, pkt 43–46.

97 Zobacz opinia rzecznika generalnego E. Tancheva w sprawie Komisja/Polska (niezależność sądów powszechnych) (C-192/18, EU:C:2019:529, pkt 115 i przytoczone tam orzecznictwo). Zobacz także opinia rzecznika generalnego E. Tancheva w sprawie Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:325, pkt 63, przypis 41).

98 Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 32; z dnia 24 czerwca 2019 r., a Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531, pkt 47). Jak zauważyłem w pkt 40 mojej opinii w sprawie Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:517), „ryzyko naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego w wydającym nakaz państwie członkowskim może zachodzić również wówczas, gdy państwo to nie narusza zasady państwa prawnego".

99 EU:C:2019:325.

100 EU:C:2019:529.

101 EU:C:2019:531.

102 Porównaj wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, w szczególności pkt 60, 73, 74).

149. Wniosek ten wynika głównie z faktu, że polskie przepisy ustanawiające nową izbę Sądu Najwyższego, w tym wypadku Izbę Dyscyplinarną, mającą rozpoznawać odwołania sędziów Sądu Najwyższego, którzy zostali przeniesieni w stan spoczynku przedwcześnie i niezgodnie z prawem z punktu widzenia art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, są ściśle powiązane z problemami, które stwierdziłem w mojej opinii w sprawie Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18) i które w sposób ogólny wpływały na sędziów Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r. w tej sprawie[103] Trybunał stwierdził, że rzeczone przepisy naruszają art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE (zob. pkt 2 niniejszej opinii).

150. KRS odgrywa znaczącą rolę w powoływaniu sędziów do tej nowej izby, która przy bliższym przyjrzeniu, wydaje się sprzeczna z europejskimi i międzynarodowymi wytycznymi dotyczącymi niezależności takich organów od władzy ustawodawczej i wykonawczej (zob. pkt 124–135 niniejszej opinii). Otwiera to drogę dla możliwości wywierania przez podmioty polityczne znacznych nacisków na powoływanie sędziów Sądu Najwyższego, które będzie godziło w strukturę polskiego sądownictwa w ogóle.

151. Dodatkowo to właśnie nowo utworzona Izba Dyscyplinarna ma rozstrzygać sprawy dotyczące sędziów, do których stosują się przepisy uznane niedawno, jak wspomniano, przez Trybunał za naruszające art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE (zob. pkt 149 niniejszej opinii). Zważywszy na kontekst czasowy wprowadzenia nowych przepisów dotyczących wyboru sędziów będących członkami KRS i roli, jaką KRS odgrywa w ustalaniu, kto zostanie powołany do Izby Dyscyplinarnej, taka sytuacja potencjalnie zmniejsza szanse sędziów Sądu Najwyższego, którzy są bliscy ukończenia nowo określonego wieku przejścia w stan spoczynku, na rzetelne rozpatrzenie przez niezależny sąd środka odwoławczego wniesionego od podjętych względem nich środków.

152. A zatem ze względu na pokrewność problemu zaistniałego w niniejszych sprawach i problemu stwierdzonego przeze mnie w opinii w sprawie Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18), uważam, że również ten problem należy postrzegać jako systemowy i ogólny, a zatem dotykający „istoty" niezawisłości sędziowskiej gwarantowanej na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE.

E. W przedmiocie pytania drugiego w sprawie C-585/18 i pytania trzeciego w sprawach C-624/18 i C-625/18 oraz kwestii przejęcia właściwości z uwagi na fakt, że Izba Dyscyplinarna nie jest niezależnym sądem

153. Na wypadek gdyby Trybunał uznał, że izba sądu krajowego ostatniej instancji, taka jak Izba Dyscyplinarna w postępowaniach głównych, nie spełnia wymogów niezawisłości sędziowskiej przewidzianych w prawie Unii, sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy inny sąd krajowy, taki jak sam sąd odsyłający, jest zobowiązany zgodnie z prawem Unii odstąpić od stosowania przepisów prawa krajowego wyłączających jego właściwość w sprawie.

154. Odpowiedź na to pytanie jest twierdząca z następujących powodów.

155. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada pierwszeństwa prawa Unii oznacza, że sądy krajowe, do których należy stosowanie w ramach swojej właściwości przepisów prawa Unii, są zobowiązane zapewnić pełną skuteczność tych przepisów, w razie konieczności poprzez odstąpienie z własnej inicjatywy od stosowania wszelkich sprzecznych z nimi przepisów prawa krajowego, w tym przepisów proceduralnych, bez potrzeby zwracania się o ich uprzednie uchylenie na drodze ustawodawczej lub

103 Komisja/Polska (Niezależność Sądu Najwyższego) (C-619/18, EU:C:2019:531). Pragnę zauważyć, że w pkt 115 i 116 tego wyroku Trybunał stwierdził, że interwencja KRS w kontekście procesu przedłużenia służby czynnej sędziego po ukończeniu przez niego zwykłego wieku przejścia w stan spoczynku może co do zasady przyczynić się do obiektywizacji tego procesu, jednak „[m]oże tak być jednak wyłącznie pod warunkiem, że zostaną spełnione określone wymogi, w szczególności że sam ten organ będzie niezależny od władzy ustawodawczej i wykonawczej oraz od organu, któremu ma przedstawić swoją opinię".

w ramach innej procedury konstytucyjnej tudzież bez konieczności oczekiwania na to uchylenie [104]. Sądy krajowe są w szczególności zobowiązane zapewnić w ramach swojej właściwości ochronę prawną wynikającą z art. 47 karty praw podstawowych i zagwarantować pełną skuteczność tego postanowienia, w razie konieczności poprzez odstąpienie od stosowania wszelkich przepisów prawa krajowego, które stoją z nimi w sprzeczności [105].

156. Wynika stąd, że w niniejszych sprawach należy odstąpić od stosowania przepisów krajowych przyznających właściwość do orzekania w sporze dotyczącym prawa Unii izbie sądu krajowego ostatniej instancji, która nie spełnia wymogów niezawisłości sędziowskiej ustanowionych w art. 47 karty praw podstawowych lub w art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE. Jak wskazała Komisja, wobec doniosłości niezawisłości sędziowskiej dla zapewnienia podmiotom prawa skutecznej ochrony sądowej na mocy prawa Unii, inna izba sądu krajowego ostatniej instancji, taka jak sąd odsyłający w postępowaniach głównych, powinna być w stanie z własnej inicjatywy odmówić zastosowania przepisów krajowych, które są niezgodne z tą zasadą. Sądy krajowe są zobowiązane do ustanowienia skutecznego środka prawnego w celu zapewnienia poszanowania Unii, jeżeli nie jest on dostępny na podstawie prawa krajowego [106].

VII. Wnioski

157. W świetle powyższych rozważań proponuję, by na pytania prejudycjalne przedstawione przez Sąd Najwyższy (Polska) Trybunał udzielił następującej odpowiedzi:

1) Nie ma potrzeby wydawania orzeczenia dotyczącego pytania pierwszego w sprawach C-624/18 i C-625/18.

   Posiłkowo odpowiedź winna brzmieć: art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w związku z art. 9 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że w przypadku wniesienia do sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego środka prawnego opartego na zarzucie naruszenia zakazu dyskryminacji ze względu na wiek wobec sędziego tego sądu wraz z wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia zgłoszonego roszczenia, sąd ten – w celu udzielenia ochrony uprawnieniom wynikającym z prawa Unii przez zastosowanie środka tymczasowego przewidzianego w prawie krajowym – ma obowiązek odmówić zastosowania przepisów krajowych zastrzegających właściwość w sprawie, w której wniesiono środek zaskarżenia, dla komórki organizacyjnej tego sądu, która nie działa ze względu na niepowołanie orzekających w niej sędziów.

2) Wymogi niezawisłości sędziowskiej ustanowione w art. 47 karty praw podstawowych należy interpretować w ten sposób, że nowo utworzona izba sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego – właściwa do rozpoznania sprawy sędziego sądu krajowego – w której mają orzekać wyłącznie sędziowie wybrani przez organ krajowy mający stać na straży niezależności sądów (Krajowa Rada Sądownictwa), który z uwagi na ustrojowy model jego ukształtowania oraz sposób działania nie daje rękojmi niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej, nie spełnia tych wymogów.

   Do tego samego wniosku prowadzi także zastosowanie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE.

104 Zobacz na przykład wyrok z dnia 4 grudnia 2018 r., Minister for Justice and Equality i Commissioner of the Garda Síochána (C-378/17, EU:C:2018:979, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

105 Zobacz wyrok z dnia 17 kwietnia 2018 r., Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, pkt 79).

106 Wyrok z dnia 13 marca 2007 r., Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, w szczególności pkt 40, 41). Zobacz także na przykład wyrok z dnia 3 października 2013 r., Inuit Tapiriit Kanatami i in./Parlament i Rada (C-583/11 P, EU:C:2013:625, pkt 103, 104).

3) Izba sądu ostatniej instancji państwa członkowskiego, która nie jest właściwa do rozpoznania danej sprawy, ale spełnia wymogi stawiane przez prawo Unii sądowi rozpatrującemu środek zaskarżenia, jest zobowiązana z uwagi na pierwszeństwo prawa Unii pominąć przepisy ustawodawstwa krajowego wyłączające jej właściwość w sprawie.